

Když andělům chybí křídla

Hanka Hosnedlová

(povídky)

Čas odpuštění

Jaro toho roku ve Vídni bylo šedivé a nevlídné a Martu skličovalo stejně jako tmavé a zatuchlé chodby jejich domu. Pocit deprimující šedi umocňovala i série událostí, která zatloukla Martino sebevědomí zraňujícími ranami pod čáru ponoru.

Z jejího života zmizely i poslední dva světlé body. Snacha s malým Markem se odstěhovali sice jen pár desítek kilometrů od Martina bydliště, ale přes hraniční čáru, a synovo místo v jejich rodinném trojúhelníku, ani ne rok po Petrově smrti, vyplnil nový Sonin přítel, úspěšně aspirující na titul Markova tatínka. Mluvil táhlou jižanskou češtinou a snažil se být milý i k Martě, ovšem bez úspěchu.

A Šimon, který postrkoval Martinu lodičku citových vazeb po společné cestě téměř sedm let, najednou vyhodil směrovku do úplně jiných vod. Podstatně mladších a nutno přiznat, že i pohlednějších. Možná ovšem, že důvodem nebyl jen mladší model společnosti, ale právě to, co srazilo Martu na kolena a co ji drtilo stejně spolehlivě a necitelně jako mlýnský kámen zrna obilí. Marta dokonale zmyšovatěla, vlasy odrostlé barvení a odborné péči kadeřníka dostaly popelavý vzhled, obličej zešpičatěl a ztratil barvu. Nebavilo ji zabývat se svým oblečením, a tak nahodilý výběr ze šatníku dovršoval destrukci její osobnosti.

Na nic se netěšila, nic ji prakticky nezajímalo. Večer tupě zírala na míhající se barevné skvrny na televizní obrazovce a upadala do mátožného spánku, který jediný jí přinášel poněkud otupělou úlevu. Upatlané skleničky a prázdné lahve od laciného koňaku se hromadily na kuchyňské lince a neměla ani sílu, ani důvod zabývat se úklidem. Nikdo ji nenavštěvoval, nikdo se už nepokoušel vytáhnout ji z té kaluže utápějící se šedi.

K ránu ale mívala chmurné sny, které jí cupovaly srdce na kousky a nutily ji znovu a znovu prožívat celý ten neuvěřitelný životní tobogan, který ji nakonec vyplivl do téhle neradostné tůně sebezničujícího umrtvování. A jehla vzpomínek jí vracela v pokroucených obrazcích nesmazatelného tetování závany mučivé bolesti v duši.

Bylo jí tenkrát sedmnáct a slunce svítilo jen pro ni. Věřila s nezdolným optimismem, že dokáže prorazit i tu na rudo natřenou pseudočínskou zeď kolem země, v níž se narodila, a že právě jí se svět prostře k nohám. Šlo to ale pomalu a hodně ztuha.

Špatný původ, který ji vyřadil z vládnoucí třídy dělníků a rolníků, jí zavřel brány na vysokou školu a vlastně byl závorou na dveřích i u mnoha dalších cílů. Výborný prospěch na základní škole a aktivní činnost v pionýrských kroužcích ji sice mechanicky katapultovaly na gymnázium, ale tady už blahosklonnost režimu končila. To tak, aby buržoazní dcerka s příbuznými v kapitalistickém zahraničí studovala za dělnické peníze vysokou školu!

Jako by za to mohla, do jaké rodiny se narodila. Ale dědičný hřích původu se nedal smýt ani stovkami odpracovaných brigádnických hodin, po nichž měl tatínek krvavé mozoly a maminka mu musela masírovat záda husím sádlem, ani pravidelnou účastí rodičů na všech školních aktivitách. Kainovo znamení bylo prostě nesmytelné.

Aby Martě, na dítě až neuvěřitelně dychtivé poznání a znalostí, nedělali v hlavě zmatek, nechali ji rodiče volně vstřebávat budovatelské nadšení a víru v komunistickou bibli. A tak z jejích prvních pokusů o básně, které následovaly hned po neuvěřitelně překombinovaných pohádkách s mnoha postavami, doslova kapala rudá. Toužila stát se novým Leninem v sukni a šokovalo ji, že její dospělé okolí s ní nesdílelo nadšení nad úspěšným budováním pětiletok.

A když jednou zastavila kolona vládních vozidel provázejících ruského státníka s nasupeným obočím právě u silnice, kde stála Marta v jiskřičkovském kroji s vlastnoručně vyrobeným mávátkem, byl to pro ni silnější zážitek než Vánoce. Už si ani nevzpomínala, proč vlastně státník, který se proslavil mohutným obočím a řadou politických přehmatů, cestoval při své československé návštěvě právě na jih. Všechny školy ve městech a vesnicích podél trasy jeho cesty měly k velké radosti dítek ten den namísto vyučování vítací pohotovost. Kluci a děvčata v pionýrských krojích lemovali silnici a měli jedinou povinnost: v okamžiku průjezdu kolony nadšeně máchat mávátky a tvářit se bezmezně šťastně.

Marta s kamarádkou Andulkou byly postaveny přímo u závory železničního přejezdu. A náhoda tomu chtěla, že právě ve chvíli, kdy se blížila druhá část kolony, projížděl po kolejích jeden ze tří spojů lokálky a byla spuštěna závora. Ramenatý státník měl už zřejmě dost sezení v automobilu, ze kterého občas blahosklonně pokynul nepřetržité mávajícím bílomodré stafáži, a využil příležitosti, aby si protáhl nohy. V doprovodu tří ještě ramenatějších svalovců ve špatně padnoucích oblecích se vyvalil z auta a zamířil si to rovnou k závorám. Marta i Andulka se na něj přisály očima tak, že je prostě nemohl minout bez povšimnutí. Každé z nich přišpendlilo na klopu kapsy blyštivě červený odznak s hvězdou a Leninovým portrétem a rutinovaně jim zapumpoval pravicí. Marta si pak večer odmítala umýt ruku, kterou jí zalomcoval ruský státník u kolejí. Stejně jako o sedm let později, když se jí na paži podepsal vlasatý bigbeatový bubeník, z něhož se mohla stát česká muzikantská legenda, kdyby nezměnil barvy, za něj bubnoval, za hřiště za oceánem.

Rodiče se na její politickou orientaci dívali s nadhledovou shovívavostí a pobaveným úsměvem jako na první šrámy a modřiny – dokud nedošlo k onomu prvnímu střetnutí třídních názorů na půdě rodiny. Marta nechtěně vyslechla babiččin rozhovor s rodiči, v němž se jinak bohabojná babička neostýchala použít těžkého slovního kalibru při označování představitelů tehdejší moci a při hodnocení postojů a konání vládnoucího režimu.

Babička se sice narodila na české straně hranic, ale městečko, které bylo zapsáno v jejím křestním listě, mělo pak svou druhou část za ostnatým drátem.

Oddělené spolehlivěji než stovkami kilometrů. Vzdělání se jí dostalo v německém jazyce, ale doma se díky tomu, že tatínek byl Vídeňák a maminka Češka, mluvilo oběma jazyky. A čiperná Róza, která byla nejstarší ze čtyř sourozenců a tatínkovi také nejmilejší, šla na zkušenou do města valčíků a sachrdortů. Celý život na tuhle rakouskou anabázi s láskou vzpomínala a jak stárla, bylo její vyprávění stále růžovější a stále plnější superlativů.

Vrátila se po několika letech vdaná, jak správně její maminka poučená životem předpokládala. Netušila ovšem, že si Róza vezme českého natěrače, který se chtěl mocí mermo vrátit do svých rodných Českých Budějovic, kde měli jeho rodiče domek se zahrádkou a maličké hokynářství.

Babička byla šikovná jak na práci ve kšeftě, tak na domácnost. Dokázala háčkovat překrásné záclonové vzory a péct fantastické dorty a cukroví. Záhy si tím získala věhlas v širokém okolí, takže když upadající hokynářství přebudovala na příjemnou cukrárničku, na nedostatek zákazníků si rozhodně nemohla naříkat.

Od sladkého řemesla, které si povýšila na umění, ji neodradily ani dva po sobě jdoucí přírůstky do rodiny. Dcera Marie byla hezká a usměvavá po babičce, Martin tatínek zdědil po dědečkovi jméno Josef a bůh ví po kom neukojitelnou žízeň po vzdělání.

V cukrárničce se mluvilo chvíli německy, chvíli česky a nejčastěji stylem, v němž se oba jazyky proplétaly v dojemné symbióze. Babička, přestože převážnou část života prožila v Čechách a mnohem častěji mluvila česky než německy, se nikdy nezbavila určitého nedefinovatelného přízvuku, jímž se její čeština vyznačovala a který jí těsně po válce přinesl i spoustu nepříjemností. Stejně jako skutečnost, že měla sestry provdané v Rakousku a bratra, který byl v pětačtyřicátém i s manželkou Gretchen odsunut do válkou zbídačeného Německa.

Rózin bratr Rudy, který původně studoval v Linci, se totiž o jedněch prázdninách zakoukal do mladé ovdovělé selky z pohraničního statku a se studii byl konec. Stal se z něho úspěšný sedlák, přikupoval pozemky, rozšiřoval stáda. Snad to měl už v genech. A nade všechno miloval kraj, kde ležely jeho polnosti, statek a sad. Snad i víc než prsatou Gretchen se širokými boky a věčně lesklým zarudlým obličejem. Vrostly mu do srdce jako kořeny mohutných lip před okny hlavního stavení. Před frontou ho zachránilo, co jindy proklínal a co bylo jeho celoživotním handicapem – zdeformovaná noha. Sice na ni napadal, ale nikterak mu nebránila v těžké práci na poli, ani ve chlévě.

V době války podporoval deputátem celou svou rozvětvenou rodinu a díky tomu, že statek byl psán na jeho manželku, jež byla původem Němka, mohl pomoci i řadě mladých lidí, které zaměstnával, aby je uchránil před totálním nasazením. Samozřejmě za cenu protiváhy v podobě příslušných odvodů obilí i masa bojující Říši. Bohužel jen dva z nich pak našli odvahu zastat se Rudyho rodiny v době vypjatého poválečného účtování. A stejně to nebylo nic platné,

anabáze potupného odsunu se skromnými kufříky osobního majetku ho neminula.

Ačkoliv později už na tom byl opět majetkově podstatně lépe než Rózina rodina, která v Čechách zůstala, nikdy nepřestal ani on, ani Gretchen tesknit po jejich šumavském statku. Ten se pak ocitl v hraničním pásmu a co nebylo vydrancováno, neúprosně polykala milosrdná příroda. Svou zelení vstupovala nejen do rozvalených stěn obytných stavení, ale i mezi ukázněné řady ovocného sadu a na neoraná pole a postupně vyhlazovala veškeré doteky lidské ruky.

Když pak revoluce prostřela sametový koberec na obě strany a ostatný drát byl rozstříhán na suvenýry ze země absurdit, přijel se Rudy podívat na místo, kde stával jejich statek. Opřený o kmen zplanělé jabloně obklopené vzrostlými smrky nehnutě zíral na zarostlé oblé vyvýšeniny v zeleném travnatém porostu, kde se kdysi tyčily bílé stěny stavení, chlévů a sýpek. Stál, scvrklou rukou hladil drsnou kůru pokrouceného stromu, který před léty sám zasazoval, a z očí se mu řinul nepřetržitý proud slz.

Teď teprve jasně chápal, co znamenala věta, kterou mu před časem napsal tajemník z blízké vsi, když chtěl informace o někdejšímu statku Adlerových. Statek opravdu neexistoval. Marta pak často přemýšlela, jestli bělovlasý posmutnělý Rudy někdy našel cestu k odpuštění, anebo umíral zahořklý a s duší pokroucenou jako kmen oné zplanělé jabloně.

Tíhu všech těchto osudů musel pak nést na svých bedrech mladičký Josef, kterému zavřela cestu na studie válka a po válce pak skutečnost, že se narodil ve špatný čas na špatném místě. Přesto si nestýskal. A dokázal ještě v době povinného vojančení přibrat ke svému kříži i trable dcerky bývalého četnického velitele, která uměla tancovat jako Salomé. Nechtěla sice po něm hlavu Jana Křtitele, ale srdce, které si vzala do zástavy na celý život. A on nic nenamítal.

Za to mu dávala dostatek prostoru, aby si mohl studovat po nocích, věnovat se loutkovému divadlu, sbírání známek a špatně placené práci aranžéra, která přece jen skýtala větší volnost než směny v zestátněné fabrice na hrnce, kde mu bylo původně nabídnuto místo ve výrobě.

Dokázala odsunout jako nepotřebné harampádí všechno, co jí kalilo pohled na slunce. Mládí s omezujícími otěžemi přísného tatínka, dobu totálního nasazení, kdy si párkrát při bombardování prožila generálku vlastní smrti, útěk z Reichu a dlouhé týdny skrývání, smrt tuberkulózního bratra, pro kterého neměli léky... I nesouhlas ovdovělé matky s její srdeční volbou, protože voják Josef byl o čtyři roky mladší než její štíhlá hnědooká dcera, která navíc své samaritánství začala uplatňovat jako zdravotní sestra v nemocnici.

Nic jí nebylo zatěžko, a když si pak Marta zpětně uvědomila, kolik dřiny maminka vynakládala jen na běžný chod domácnosti a jejich čisté šatstvo v době bez praček a ždímaček, bylo jí z toho úzko. Vždycky v takovou chvíli měla pocit provinění vůči matce a bolestné výčitky, jak málo jí všechnu tu obětavou péči a lásku oplácela.

Marta se dlouho domnívala, že všude v rodinách panuje takový soulad a pohoda jako u nich. Třebaže neměli ani auto jako Hrochovi v ulici, ani televizor jako Smolíkovi v přízemí, kam se občas chodily dívat všechny partaje, které tak společně prožily spartakiádu i první televizní Prodanou nevěstu. Měli ale spoustu zajímavých knížek a na stěně obraz, který stál tolik, jako všechn nábytek v ložnici, a který babička nenáviděla, protože představoval pro ni nepochopitelné rozhazování. Na famózní bramborák k nim chodívala v teplých podvečerech vonících kvetoucími akáty pomalu celá ulice a mamčin vaječný koňak společně s Martou tajně mlsávala půlka třídy. Martino štěstí bylo tak okaté a bezbřehé, že si zasloužilo zkalit.

Stalo se to onoho dne, kdy vyslechla babiččin názor na všechno, co Marta až doposud stavěla na oltář nedotknutelnosti. Ještě víc ji ale rozhodilo rodičovské přitakávání tomu neuvěřitelnému rouhání proti jejímu socialistickému náboženství, které do nich vtloukali učitelé už od první třídy. Chvíli se v ní rvala socialistická ušlechtilost s láskou k rodičům, ale pak usoudila, že komunistické spasení jejich blízkých je možné jedině skrze jejich poznání a pokání. A protože nejbližší autoritou mimo rodinu pro ni byla soudružka učitelka, vtrhla do přivřených dveří kuchyně a napětím vibrujícím hláskem zakřičela: „To se neříká, nebo to na vás řeknu ve škole.“

Trojice v místnosti strnula. Překvapením a také neřešitelností situace. A vlastně i strachem, protože za takové řeči si už mnozí vysloužili pohled přes zamřížované okénko nebo i několikaletou rekreaci v jáchymovských dolech. A tehdy tatínek usoudil, že se dopustil chyby, když nechtěl riskovat rozpolcení dětské dušičky. Zbořit zakořeněné socialistické vize a čítankový náhled na svět sice rodičovské tažení v onom večeru ještě nezvládlo, ale otráslo základem Martina dosavadního názorového spektra. Martě se začal hroutit její jásavý bezproblémový svět, postavený na pohádkové spravedlnosti a rovnosti, a od té chvíle pochybovala už téměř o všem.

Dvojí svět oddělovaný dveřmi bytu ji nějakou dobu trápil a cítila se značně nejistá, ale časem začal na misce jejích názorových vah logicky převažovat postoj prezentovaný jejími rodiči a prarodiči. A později i spolužáky a přáteli, s nimiž právě ono společně sdílené tajemství nesouhlasu s politikou režimu a šeptem sdělované informace přitekly po rozhlasových vlnách rušené Svobodné Evropy vytvářely báječně důvěrné vazby. A těch bylo stále víc a víc. Mnohdy i s lidmi, kteří stáli na druhé straně barikády zcela otevřeně a nezakrytě. Za to jí přibývaly do kádrového posudku k oněm nezaviněným černým puntíkům i další, které už Marta vědomě vytvářela sama.

Kulturní renesance šedesátých let ji strhla do postupně sílícího proudu nadějí, které prožívala stejně intenzívně jako lásku k urostlému mechanikovi ze šumavské vesnice, s nímž ji svedl dohromady společný zájem o divadlo malých forem. Společně prožívali všechny vůně z rozvíjejících se květů Pražského jara, které pak surově rozdrtily pásy tanků spojeneckých armád. Marta byla jako v horečce, v těch srpnových dnech roku šedesát osm snad ani nespala. Pomáhala

tisknout plakáty a mimořádné novinové stránky, které pak s černovlasým Janem roznášeli po ulicích s mrazením v zádech, protože z obrněných aut a tanků je upřeně sledovali vojáci asiatských rysů v ruských uniformách a s prstem na spoušti. Marta přibila na zeď zklamání mezi stovky komunistických průkazů svůj osobní, podepsaný manifest. Stále se však nemohla zbavit pocitu, jako by všechno tohle horečné dění neprožívala ona, ale nějaká její dvojnice, na kterou se dívá skrze okenní sklo.

Dojem povznášející sounáležitosti však po několika dnech začal opadávat, a když se tábor bojácných a opatrných začal přiklánět ke schvalovačům okupace, kteří získávali stále silnější pozice, zborčil se Martě její svět podruhé. Tentokrát ovšem daleko bolestněji, protože k ranám na duši přibývaly i sankce velice reálné.

Ztrátu místa v kulturní agentuře nesla ještě docela statečně, stejně by nedokázala sedět ve stejné místnosti s těmi, kteří se podle ní zachovali vysloveně podle a zbaběle. Pro jejich omluvu nebyla ochotná a přijmout ani důvod strachu o rodinu, o děti, o existenci... Odmítla nabídku vlastní sebekritiky a očišťujícího dodatečného souhlasu s obsazením a netušila, že si tím zavřela dveře k jakémukoliv jinému zaměstnání. Ocitla se na černé listině a její znamení politické nespolehlivosti z ní udělalo nakaženou morem. Mnozí z jejích dosavadních přátel se s ní přestali stýkat. Ti, kteří jí ještě před pár týdny pochlebovali, se před ní nechávali zapírat, když hledala novou práci. A to jí bolelo víc než všechny ostatní ztráty.

Jan ale stál po jejím boku i v dobách krutých absurdit a až ke směšnosti zrychleného převlékání kabátů. Bez Marty by si svůj kádrový profil nesporně vylepšil, ale neudělal to ani tehdy, když mu Marta tuto možnost nabídla. Naopak se s ní v roce velkého šoku oženil. Svatba se podobala spíš exekuci – neměli ani prstýnky, ani hosty, dokonce ani svědky. Z radnice si zašli do bufetu na dršťkovou polévku, a pak se se dvěma kufry knížek vrátili ze svého krátkodobého výletu do samostatné existence k Martiným rodičům. Jiné řešení, když jim Martina nesmlouvavá tvrdohlavost zabouchla před nosem i dveře městské svobodárny, prostě nenašli.

Martina duše plná nezahojených ran se z prohraných bitev vzpamatovávala jen velice těžce a jizvy z této doby se připomínaly vždy, když začala zvedat hlavu nějaká nová, další naděje. Měla dojem, že tady, v téhle zemi, která po sobě, po své historii podložené kultuře a po svých lidech nechává dupat, už nemůže dýchat. A rozhodně tady nemůže nechat vyrůstat malého Petříka, který se narodil ve druhém roce opěvované konsolidace.

Upjala se k představě emigrace a každý večer zpracovávala Jana, aby s ní nasedl i na tuhle loďku snů. A Jan z velké lásky k ní nakonec souhlasil. Ani Martiny, ani Janovy rodiče však do plánů na změnu politického klimatu nezasvětili. Jednak jim nechtěli způsobovat bolest ještě dříve, než se trvalé odříznutí od domova začne uskutečňovat, a jednak se báli je vystavovat tíze nebezpečného tajemství.

Dlouho připravovaný a do detailu vypilovaný plán rodinného útěku se však povedl jen z poloviny. Neuvěřitelně hloupá a banální shoda okolností zborčila Martin pracně budovaný projekt jako domeček z karet. S těžkou žlučnickovou kolikou a napůl v bezvědomí ji obětavý řidič autobusu, vracejícího se z dovolenkové cesty do Jugoslávie, přivezl na pokyn vedoucího zájezdu zpátky do československého Absurdistanu. A Jan s malým Petříkem se podle plánu dostali do utečeneckého tábora poblíž Vídně.

Když Marta po operaci přišla k sobě, nemohla uvěřit tomu, co se stalo. Byla zoufalstvím bez sebe a cítila se dokonale na dně. Ochuzena o svůj střed vesmíru, o muže a syna, neměla vůbec chuť se vracet do života. Bez nich prostě ztratil její život smysl. Po řadě bezesných nocí, kdy celé hodiny koukala do vysokého bílého nemocničního stropu a ženy na lůžkách kolem ní pokojně oddychovaly, se ale rozhodla. Šance, že se dostane za Janem a Petříkem, ještě úplně nezemřela a ona udělá všechno, aby jí využila. Za každou cenu!

Byla ochotna k sebevětším obětem, jenom netušila, že cena, kterou zaplatí, bude tak sebezničující. Posedlá touhou dostat se za Janem by za naplnění svého snu dala i vlastní ruku. Místo toho ale musela dát vlastní duši.

Státní bezpečnost si pospíšila. Ještě v nemocnici Martu navštívil malý ulízaný pořízek v šedém obleku s pestrou kravatou. Dívala se na změť barev na jeho vázance a vůbec se jí nechtělo odpovídat na otázky, které se jí zadíraly do srdce jako střepy z rozbitého talíře nadějí. Chlápek přetékající účastí nad její situací jí nabídl, že přijde zítra, když jí není dobře. Přikývla, aby měla klid. Věděla, že to není řešení, že jen oddaluje neodvratné. A on přišel – druhý, třetí i čtvrtý den...

Tenkrát Martě došlo, že cesta do Janovy náruče může vést právě přes tohohle vlezlého chlapíka, který zřejmě nikdy nepochopil slova jako trapnost nebo pohrdání. Ale nebyla to jeho úpornost a ochotnický demonstrováné pochopení, co rozdrobilo Martin odpor, jak si bláhově namlouval. Byla to jediná věta o tom, že při troše dobré vůle by se časem mohla dostat i za manželem a synem, pokud bude spolupracovat. A tak to Marta podepsala. Už tenkrát cítila, že se upsala ďáblu a že jednou za tenhle podpis krvavě zaplatí.

Zpočátku se jí všechno zdálo jako přihlouplá dětinská hra, kdy jedna kamarádka donášela druhé, co o ní řekla ta třetí. Ani neměla výčitky, že vlastně ubližuje závistivému a chamtivému vedoucímu skladu, kde jí vazoun našel zaměstnání, když opakuje na magnetofon jeho věty. Šéf byl plný nenávisti vůči všem a všemu, takže občas nějaké to hrubší slovo padlo i na jména nebo posty režimem hájených. Nikdy ale neshodila vitální kolegyni Boženku nebo řidiče nákladňáků, kteří si servítky nebrali vůbec. Přesto, jak později zjistila, se jejich repliky dostaly do vlastnictví tajné policie také. Moc pozdě jí došlo, že ve stejných službách jako ona je zřejmě ještě někdo jiný a nepochybně mnohem aktivnější.

Klikatými cestičkami se dozvěděla, že Jan už opustil tábor, má zaměstnání a bydlí s malým Petříkem v malém městečku v Horních Rakousích. A čeká na

ni... Podala si žádost na mezinárodní Červený kříž, aby ji v zájmu celistvosti rodiny pustili za mužem a synem. Odpovědí státních úředníků však bylo doporučení opačné – ať se oni vrátí do Československa! A pokud využijí této jedinečné milosrdné příležitosti, zůstane Jan bez trestního postihu.

Ani o této alternativě neuvažovala. Brala všechny ty měsíce po návratu z nemocnice jako dobu vymezeného trestu. Jako pobyt ve vězení, které má stěny ze stranických dogmat a nezákonných zákonů. Byla přesvědčená, že pokud se jí podaří odejít, nechá všechno špatné za sebou. Včetně neodbytného estébáka a podpisové kaňky na svědomí. Po každém setkání s tím vlezlým upocencem měla pocit, že ačkoliv se jí ani nedotýkal, zanechal na ní stopy svého slizu. Dlouho se pak vždycky máchala ve vaně, aby ten dojem zmizel. A měsíce plynuly.

Pak se najednou před ní otevřela nečekaná možnost. Do několikadenního zájezdu do Maďarska ji vlastně dotlačil ten její estébák. Kdo ví, co si od toho slíboval. Spolucestující, vedle níž byla Marta posazena, znala z podniku a celkem si spolu rozuměly. Jen málokdo totiž neznal krásnou a hubatou Elišku s dlouhýma nohama a sošným poprsím, kterou se snažil ulovit ne jeden papaláš. A ona si s nimi hrála jako kočka s myší a nijak zvlášť se svými dobovatelskými úspěchy netajila.

Marta se alespoň pro tuto chvíli stala její důvěrnicí, a tak se ocitla i u toho, když se Eliška v Budapešti setkala se svým německým přítelem. Možná právě tohle jsem měla tomu mému vazounovi nabonzovat, říkala si v duchu Marta a uvažovala, jak zařídit podobné setkání s Janem. Dodnes nepochopí, kde se v ní sebrala ta neuvěřitelná odvaha a drzost zapojit Elišku a jejího přítele do svých tužeb a plánů. Kdyby tohle nevyšlo, nepomohl by jí už ani ten její, očekáváním úspěchu napnutý estébácký pořizek.

Možná, že štěstí skutečně přeje odvážným. Marta se během několika hodin, které strávila v poloze neolitického skrčence v kufru luxusního vozu Eliščina přítele, napůl udušená falešným dnem a kopicí dek, plátěných kufrů a oblečení, ocitla na rakouském území. Bez pasu a bez peněz, jen s malým batohem na zádech se vydala stopem do městečka, kde věděla, že by měl žít Jan. Jedno plus ale měla – uměla jazyk, který si vtloukala do hlavy po večerech a nocích, když s Janem plánovali svůj odchod za lepším zítřkem. Konečně je tady, i když se zpožděním dlouhé řady ztracených měsíců.

Vstřícnost vůči českým emigrantům, vyvolaná západoevropskou euforií osmašedesátého roku, sice již opadla, ale přesto se po mnoha peripetiích podařilo získat pro Martu povolení k pobytu. Petřík si její tvář již nepamatoval, ale celkem rychle dokázal překonat ostych a podlehnout jejím návalům něžnosti a lásky. Marta byla neskonale šťastná a v běhu událostí dokázala zapomenout i na upoceného ulízaného vazouna a jeho kancelář se zamřížovanými dveřmi.

Časem se vytvořil i dopisový most mezi rodiči a Martinou rodinou, ale teprve, když cinkot klíčů odzvonil na druhé straně hranic zahrňavajícímu systému srpů a kladiv, se odvážili do míst, kde prožili první polovinu svého života. Dokonce začali zvažovat i možnost, že se vrátí zpátky, i když Petr, který se

mezitím stal továrním motocyklovým jezdcem, pro svou osobu tuto variantu odmítal. Přece jen většina jeho života byla spojena se zemí na této straně hranice.

Jenomže pak přišla bomba, která rozmetala všechn ten jejich happyland doslova na cucky. Jan se vrátil z jedné ze svých návštěv u rodičů s tlustým výtiskem novin a s otázkou, která Martě doslova vyrazila dech.

„Martí, tohle jsou zveřejněné seznamy spolupracovníků estébé a mezi nimi je i tvoje jméno. Jsem přesvědčený, že se jedná o omyl. Sice souhlasí i datum narození, ale určitě je to nějaké nedorozumění. Musíme s tím něco udělat, nemůžeš to takhle na sobě nechat. Musíš se bránit, zažalovat ty noviny, musíš se očistit,“ Jan drmolil a upřeně hleděl do Martina bílého obličeje.

„Dábel přece jen nezapomněl a teď si přišel pro svou libru masa.“

„Je to, bohužel, pravda. Nebylo vyhnutí, myslím, že jsem opravdu neměla na výběr. Nemůžeš mě odsuzovat, neprožil jsi tu dobu. Mohli mě zavřít za to, že jsem chtěla utéct a že vám se to podařilo. Podepsala jsem jim to, abych od nich měla klid, ale nikomu jsem neublížila. Nikoho jsem neudala. To mi musíš věřit,“ sípala Marta sevřeným hlasem a těkala očima v Janově obličeji. Na nenávislného hrabivého vedoucího ani nevzdechla. Věřila v tu chvíli pevně tomu, co říká. V slzách a vzlycích pronášela svou nesouvislou obhajobu a Jan tam stál jako socha, jen se stále víc a víc choulil do sebe, jako by se před Martinými očima scvrkával.

Jan se k oné rozmluvě už nikdy nevracel a Marta začínala věřit, že se může časem v jeho očích rehabilitovat. Žili dál ve společné domácnosti, ale spíš vedle sebe než spolu. Marta ale doufala v léčivou moc času a odpouštění, o které se Jan poctivě snažil, a sama byla takřka přesvědčená o své nevině. I když červík pochybností přece jen čas od času navrtával poklid jejich nocí.

Petr se v té době oženil s dcerou českých emigrantů a její příbuzní na jižní Moravě pozvali i Jana s Martou na vinobraní. A tam se Martě podruhé přihlásil d'ábel s dlužním úpisem na její duši. Mezi hosty se objevil obtloustlý, silně proplešatělý chlápek s buldočími tvářemi. Martě někoho vzdáleně připomínal a ta myšlenka ji nenechávala v klidu. Úporně protáčela mozkové závity paměti, ale marně. Když ale na ni orosený růžovoučký tlouštík promluvil, zůstala jako opařená. Chtěla odejít, ale nohy ji neposlouchaly. Byl to její skoro zapomenutý estébák. Ale on nezapomněl!

„Vidíte, tak se zase setkáváme, paninko. Asi mě v téhle chvíli nenávidíte, že jsem vás tenkrát nutil ke spolupráci s estébé, ale beze mne byste tady dneska nestála. Vždyť já zase pomáhal vám. Lidi si musí odpouštět. I sami sobě. Možná i vám už odpustil třeba ten váš tehdejší šéf, na kterého jste tak solila,“ vypouštěl klidně slova s obláčky cigaretového kouře. Nezdálo se, že by ho situace nějak vyváděla z míry. Zřejmě se dokázal vypořádat s nastalými změnami a z proher udělat trumfy.

Jím vypuštěná střela ale nezasáhla jen Martu. Koutkem oka zachytila zbledlého Petra, strnulého v jakémsi tragickém štronzu, a Jana, jehož pohled

směrem k ní byl obrovským vykřičníkem výčitky. Ani nevěděla, jak se ocitla venku. Tři slova, která Jan pronesl, než usedl za volant jejich vozu, byla i jeho nekrologem: „Lhala jsi mi!“ Možná, že si tu havárii, která jej na dálnici připravila o život, přál. To se ale Marta už nikdy nedozvěděla.

Něco takového si zřejmě myslel i Petr, který od té doby omezoval své vztahy s Martou na nejnужnější minimum. Na Markovy křtiny ji pozvala snacha, ale Petr ji nepožádal, aby se stala Markovou kmotrou. A ani později, když lékaři u Petra zjistili rakovinu a on podstupoval nepříjemnou a bolestnou terapii, nedal Martě vědět. Dozvěděla se to až od Soni, za kterou se vypravila, když už nedokázala zvládat svůj stesk po synovi a vnukovi. Riskovala i to, že ji vyženou od dveří. A byla by i takové ponížení vystála raději než verdikt o Petrově pozemském bytí.

Voskově prožloutlou tvář s velkýma, kruhy podmalovanými očima téměř nepoznala. Srdce vyždímané jako citron jí vylétlo do krku a nemohla ani promluvit. Jen tam stála u nohou bílé nemocniční postele a zírala na tu trosku, která bývala jejím synem. „Dej si život do pořádku, mami,“ řekl tenkrát Petr a ona věděla, že jsou to zároveň i jeho slova odpuštění. A po Petrově smrti to brala jako příkaz, jako splnění posledního Petrova přání.

Snad proto popřála sluchu Petrovu staršímu kolegovi – Šimonovi utěšiteli. Snad proto jezdila pravidelně za svou matkou a Janovými rodiči do Čech. Snad i proto se znovu a znovu pokoušela získat náklonnost své snachy a Markovu přízeň. Prostě se snažila dát si život do pořádku. Jenomže jí ještě nedocházelo, že to všechno chce pěstovat na dávno otrávené půdě. A tak bylo všechno kolem ní jako chvějící se odraz v pokřiveném zrcadle.

A pak se objevila Eliška. Dáma sice už v letech, ale pořád ještě fešná, elegantní a přitažlivá. Marta v duchu zásady udělat si ve svém životě pořádek se rozhodla probrat situaci také s ní. „Co blbneš, člověče?“ vyjevila se Eliška. „Takových, co byli na seznamu, jsou tisíce a nikdo si kvůli tomu neváže smyčku. Já tam byla taky. Všechno má svůj čas, byla doba ponížení, teď je čas odpuštění. Lidi zapomínají nebo odpouštějí a život jde dál...“

Ano, život jde dál. I v tom divném šedivém jaru bez Jana, bez Petra, bez Šimona a nyní i bez malého Marka. Oběti, které položila na oltář nesmiřitelného boha minulosti nestačily. Má tím pravým obětním beránkem být teprve ona sama? A kde má vlastně hledat pro sebe odpuštění?

Dokázala babička Róza odpustit osudu, že ji na zbytek života oddělil od sester a bratra, odpustit komunistům, kteří z její vypiplané cukrárníčky udělali agitační středisko a jí vrazili do ruky smeták a hadr jako uklízeče v tuhárně? Uměl prastrýc Rudy odpustit těm, kteří mu vzali statek, jehož fotografii měl i na nočním stolku v nemocnici, když umíral? Zvládl tatínek odpustit režimu, který málem postavil jeho vlastní dceru proti němu a proti rodině a který hasil jeho

žízeň po vzdělání odmítáním? Dovedl by odpustit Jan, že ho vlastně zradila dvakrát?

A jak má odpustit sama sobě? Je vůbec něco, co by ji ještě dokázalo přimět, aby si odpustila?

Na chodbě se ozvaly drobné krůčky a pak slabé bušení na dveře. Marta unaveně zvedla hlavu od ulepené sklenky, ale ze židle nevstala.

„Babi, otevři, přinesl jsem ti něco hezkého ukázat,“ zapípal za dveřmi Markův hlásek a Marta odhodlaně vykročila ke svým dveřím k odpuštění.

Malá noční hudba

Potlach, kvůli kterému jela Revka taška přes celou republiku, se vyvedl. Takový pěkný sériový výrobek bez zjevných vad, ale i bez větších odrazů a výkyvů z normy, které by mu daly punc výjimečnosti. Nebylo žádného důvodu předpokládat, že tenhle večer by se nějak nominoval do paměťového šuplíčku speciálních zážitkových lahůdek - a přece...

Skončily soutěže, placky zabraly místo v usárnách a tornách vítězů, do dlaně každého z účastníků bylo vtisknuto malé camrátko s letopočtem. Noc odtočila už větší část ze své roličky hvězdnatého obvazu a kruh u ohně s přibývajícím chladem řídil. Potlachová vatra se smrškla na malý ohniček, který jen stěží vylupoval ze skořápky tmy bělavé terčiky obličejů. Jeho teplá dlaň měla menší a menší dosah a únava vyrazila kytaru i z ruky osadního nezmaru s postavou kovářského mistra s tuším hlasem. Bylo už nad ránem a u souchotinářského ohýnku zůstalo jen pár mátožných postav, které trochu strnule zíraly na holografické barevné video žhavých uhlíků. Revka právě uvažovala o tom, zda by přece jen nestálo za to vklouznout do tepla spacákového pelíšku, když jakýsi maník naproti zkusmo přejel prsty struny kytary. Byl z něho čitelný pouze tmavý klobouk se širokou krepkou a hadí kůží po obvodu. A potom jen tak komorně, jakoby pro sebe, začal zpívat. Revku ten hlas doslova vytáhl z myšlenek na spaní, z malátnosti, ale i z místa na protější straně ohniště.

Popošla blíž ke kytaristovi a připojila svůj čistý vytrénovaný hlásek k jeho lahodnému barytonu. Znělo to fantasticky a dokonale to vzkřísilo i ostatní znavené polospáče. Otevřeli kornouty uší a položili pohledy na obrysy těch dvou, protože o moc víc už z nich stejně vidět nebylo. Nikdo jiný tu písničku neznal, a tak zůstalo u dueta. Stejně jako v těch následujících po onom zdařilém antré.

Revce vysloveně medilo, že jako jediná zná písničky neznámého kytaristy, a ten jako by se zase snažil najít něco, co ta malá obrýlená holka umět nebude. Zatím ale neuspěl a ženský hlas statečně doprovázel jeho mužský po všech, chvílemi i krkolomných partech. Ten souzvuk a nečekaná souhra byly pro Revku něčím tak úžasným, že si přála, aby ta chvíle trvala věčně, nebo aspoň pár hodin.

Když se chvíli odmlčeli, zeptala se jedna z temných postav bez obličeje, proč se nepřihlásili do soutěže dvojic, když jsou tak báječně sezpívání. Nikdo nechtěl věřit, že se Revka a onen okloboukovaný borec, který prohlásil, že je od Priewidzi, nikdy předtím neviděli. Dokonce se nedalo tvrdit, že by se viděli alespoň nyní, protože byla skoro tma a z kytaristy bylo možné identifikovat pouze klobouk a z Revky blýskající se skla brýlí.

Revka díky své fenomenální paměti a také objevitelskému duchu uměla kvanta písniček a docela ráda by to onomu neznámému předvedla, ale ten se po několika slovenských lidovkách, ve kterých ani Revka napauzívala, zdvihl a šel zanorovat kamsi mezi stromy.

Druhý den, když slunce vytáhlo roletu mraků, obcházela Revka jednotlivá lágroviště a kempíky rozesté po údolíčku. Ale klobouk s mimořádně širokou krempou a hadí kůží nikde nenašla. A tak obličej, který k němu patřil, si mohla modelovat jen ve své fantazii. Nějaký čas si dokonce pohrávala s myšlenkou dát si do novin inzerát s výzvou, aby se jí ozval majitel onoho prazvláštního klobouku. Na tom, jak jim to společně hlasově sedlo, bylo něco tak zvláštního, pro Revku až osudově mystického, že se jí každý další počín v tomto směru zdál přímo znesvěcující. A tak ten nápad zase zakopala.

Uplynulo pár let a události dotlačily Revčinu životní káru do země javorového listu. Smršť změn, zvrátů i bojů o místo na slunci vytrhala z její zahrádky iluzí většinu sazenek. Přežila jen ta nejsilnější - zelená rostlina s vůní kouře a květem zalomeného palce. Zřejmě se jí dařilo i v zahrádkách dalších českých emigrantů, protože jednoho dne našla ve schránce zvadlo na potlach pod Rockie Mountains.

Bylo už nad ránem. Víčka jí shrnovala únava z pětidenního cestování, bloudění a hledání, které jí z potlachu ukouslo víc než půlku, ale i síla zážitků ze shledání a dojmů z důvěrně známého rituálu setkávání. Když tu se na protější straně dohasínajícího ohniště ozvalo pár akordů. Zvedla hlavu a uviděla klobouk se širokou krempou a hadí kůží. Věděla naprosto přesně, co bude následovat dál...

Anděl bez křídel

Ten chlap ji skutečně příšerně štvál. Jeho sebejistota a ležérnost ji dráždily tak, že by nejraději vyskočila a polila ho kávou, kterou jí na nerezovém tácku přinesla načesaná sekretářka s vizáží voskové figuríny. Na druhé straně, ač nerada, musela připustit, že ji svým nedefinovatelným způsobem i přitahoval – byl pohledný, dobře oblečený, voněl příjemnou nevtíravou vůní, uměl se vyjadřovat, což ovšem podle ní ještě neznamená, že je také inteligentní... Ale možná ji štvál především fakt, že on tu sedí s nohou přes nohu v dominantní pozici rozhodčího a ona v pokorné roli žadatelky. I když se choval nanejvýš zdvořile a korektně, bylo jí jasné, že si je vědom svého postavení a moci a obojí že si i patřičně vychutnává. Co jsou jí platné dva vysokoškolské tituly, červený diplom a pověst odbornice, když její způsobilost hodnotí tenhle hejsek, který si ji hned po příchodu do kanceláře sjel doslova rentgenovým pohledem od hlavy až k patě? Možná, že nemá ani maturitu...

„Jste vdaná?“ zeptal se ten manekýn za stolem až příliš lhostejným hlasem, aby tak zdůraznil, že bohužel takové otázky patří k proceduře konkurzních pohovorů, ale jeho osobně vůbec nezajímají.

„Ne, nejsem,“ odpověděla důrazněji, než měla původně v úmyslu. V tuhle chvíli by ale ráda odpověděla ano, i když si nebyla tak docela jista proč.

„Plánujete rodinu?“ tahle otázka byla nasnadě, vždyť mateřská dovolená, děti, to je přece pořádná brzda v kariéře a překážka pro perspektivní zaměstnankyni, že? Netušila ovšem, jestli mateřství v kombinaci se svobodnou matkou bude nyní plusem nebo minusem v jeho hodnotících tabulkách.

„Jestli se ptáte na muže, tak manžela nemám. Ale mám dítě, pětiletou dcerku, která chodí do školky,“ podívala se na něj vyzývavě, aby dala najevo, že je na tuto skutečnost pyšná a že ji nepovažuje za nic nepatřičného nebo omezujícího zejména v souvislosti se žádostí o místo.

„Hmmm...“ zdálo se, že hezoun na chvíli vypadl ze své role, ale hned se vzpamatoval: „Ale jste si vědoma, že profese, o kterou se ucházíte, vyžaduje leckdy – v určitých obdobích dost často, vaši účast i mimo pracovní hodiny, o víkendech a podobně?“

„Jistě,“ odtušila bohorovně, ačkoliv mohla předpokládat, že s hlídáním Bereniky to nebude zrovna jednoduché. Matka si žila svůj život a třebaže Bereniku zahrnovala spoustou dárků, úlohu obětavé babičky zrovna příliš nenaplňovala. Většinou neměla čas, aby vnučku pohlídala. Ještě si prostě chtěla užít... Jedině snad Alice, ta věrná duše. Ale bylo by jí zase hloupé oddanost své přítelkyně, která má spoustu starostí se svým prudkým albánským manželem a dvěma stejně divokými dětmi, využívat příliš často. Bude to tedy problém, to bylo jasné, ale ani zanic by to v tuto chvíli nepřipustila. Nakonec vždycky všechno zvládla. Vždycky existuje nějaké řešení.

„Dobře, slečno Fajtová,“ zaklapl desky s důrazem na slůvko slečno a podal jí přes stůl ruku, „dáme vám vědět do deseti dnů.“

Stará píseň, deset dní nejistoty a nadějí a pak – litujeme, ale nebyla jste vybrána... A někdy ani to ne, prostě ticho po pěšině... To už důvěrně znala. Vždycky by při této větě nejradyji koplala do stolu, ale musela se spokojit s výrazem kamenné tváře, což nebylo zrovna jednoduché, a odkráčat hrdě středem.

Ponižovalo ji to, ale zároveň věděla, že s tím nic nenadělá, že se musí přizpůsobit a přijmout věci takové, jaké jsou. Uráželo ji, že mnohdy o jejím přijetí rozhodovali lidé, kteří jí odborností a schopnostmi a mnohdy ani po lidské stránce nesahali ani po kotníky. Vzpomněla si na růžolícího zpoceného tloušťíka, který jí celou dobu pohovoru upřeně zíral do výstřihu blůzky a ani jednou se jí nepodíval do očí. Málem vyprskla smíchy, když ve snaze mluvit spisovně několikrát řekl „aby jsme“ nebo „vy by jste“, zásadně a s oblibou používal slůvko „spontálně“ a místo lokalizovat „logalizovat“. Měla tenkrát co dělat, aby se nezhroutila v návalu smíchu na nevkusný rudý koberec a nakonec byla v podstatě ráda, že ji nepřijali – neuměla si představit, že by takový člověk byl jejím nadřízeným a že by jí dával příkazy. Anebo ten čahoun s prozloutlým obličejem ve funebráckém obleku, který v každé větě zdůrazňoval to, že úloha ženy je i v současnosti především v mateřství a manželství. Tak tam by asi také dlouho nevydržela.

Možná, že tenhle dnešní pohovor byl právě onou příslovečnou poslední kapkou do přetékajícího poháru hořkosti, možná byla jen špatná konstelace okolností, ale v každém případě to, co vedlo její kroky, byl vztek, obrovská naměstnaná šedozelená bublina vzteku, která musela ven... Zavolala Alici, aby vyzvedla Bereniku ze školky a vzala ji k sobě, a sama zamířila do Černé díry.

Byl to lokál sice dost drahý, ale také dost drsný na to, aby právě tady utopila svůj pulzující vztek ve vysoké sklenici s tlustým dnem. Whiska, kterou jí kudrnatá snědá Bony u baru dolévala už s nesouhlasně zdviženým obočím, chutnala zpočátku po marcipánu a později už trochu po mýdle, pořád ale ještě nezškrtla ten její černý štekající vztek utržený ze řetězu konvencí, i když už se jakž takž nechal pohladit po hřbetě.

Měla pocit, že modročerný interiér baru s duhovými opalizujícími koulemi se kývá v divokém rytmu, do kterého se prostě ne a ne strefit. Štíhlé nohy ve špičatých módních botách jí pluly nad zemí jako dvě třpytivé ryby a ona netušila, zda se na ně může spolehnout, kdyby seskočila ze záchranného pásu vysoké barové židle. Zrovna si pohledem měřila vzdálenost ke dveřím dámské toalety, která jí navzdory těm pár metrům po modrém koberci připadala vzdálená jako severní pól, když vtom ho uviděla.

I když se jí dařilo zaostřit jen velice stěží, byla si naprosto jista – je to on, ten týpek z dnešního odpoledne. Jako kdyby ji polila studená sprcha – ta pracně získávaná povznesená nálada byla tatam a rázem skoro vystřízlivěla. Uhladila si sukni na bocích, srovnala nohy na trnož sesle a ledabyly se opřela o barový pult. Vypadalo to, že čeká na někoho, na kom jí zase až tak moc nezáleží.

Manekýn v obleku se zběžně rozhlédl a jeho pohled opisující půlkruh se najednou zasekl na její židličce. Lehounce kývl hlavou a pomalu se vydal k ní: „Dobrá večer, mohu se připojit? Ale klidně mi řekněte, pokud bych vám překážel, já to přijmu...“ Tedy, umí v tom chodit, ale ona také není žádný jelimánek – velkoryse pokynula rukou a se zaujetím se obrátila ke své skleničce, jako kdyby na jejím dně pokračovala ve čtení napínavého románu.

Objednal si suché martini s olivou a zdálo se, že ho její rádoby lhostejná póza nijak z míry nevyvádí. „Tedy,“ lehce si odkašlal, „musím přiznat, že tady bych vás nečekal.“

„Já vás také ne,“ odsekla ostře. Copak ji ten hezoun bude kádrovat i mimo firmu?

Nezdálo se, že by ho to odradilo. Dokonce byl ochotný se omluvit: „Já to nemyslel špatně, promiňte, jestli jsem se vás dotkl. Je to samozřejmě naprosto jen a jen vaše věc.“

„Takže jinak řečeno mě vlastně odsuzujete, že si sedím v baru, místo abych třeba žehlila ložní prádlo nebo hrála s dcerkou paci paci pacičky...“ málem se jí zašmodrchal jazyk. Kývla na Bony a poručila si kávu. Ten frajer ji nesmí dostat na lopatky, musí to zvládnout i tady. Bez ztráty květinčky...

„To rozhodně ne. Jste moderní, emancipovaná žena...“ chvíli se po té ošoupané frázi odmlčel a pak jaksi nelogicky dodal: „Vážně se jmenujete Agáta?“

Nevěřicně se na něho ohlédla a udusila smích v šálku s kávou: „To jméno mi dala matka a já se včas nestačila ohradit. Myslela si, že mnou od A začíná nová generační linie vzdělaných soběstačných a úspěšných žen rodu Fajtů. Proto se také moje dcera jmenuje Berenika od B. Ovšem ještě jsme se nerozhodly, jestli se její dcera bude jmenovat Cyntie nebo Cecilka...“ lehký sarkasmus v hlase byl sice nepřehlédnutelný, ale samotnou ji zaskočilo, že se tak rozjela. Proč mu to, sakra, vlastně povídám? Co je mu do toho?

Naklonil se zájmem hlavu ke straně a usmál se – docela mile... „Víte, ani já to nemám lehké – jmenuju se Jeroným. To byl zase nápad mého otce, považoval to za dobrý vtíp, že se jeho syn jmenuje Jeroným Jeroným. Mně to ovšem za ty roky trablů vůbec vtípné nepřipadá, ale stejně jako vy jsem se včas nedokázal vzepřít...“

Zasmála se - zvonivě a uvolněně, bez špetky ironie. „Tak to jsme skoro na jedné lodi, kapitáne!“ a pozvedla sklenku k přípitku.

Večer najednou dostal úplně jinou barvu a chuť. Odvíjel z cívky hovoru a mezi ty dvě barové židličky se pomalu plížilo porozumění a jako lísající se kotě také pomalu, ale nezadržitelně i narůstající náklonnost. Bony už měla obočí zdvižené takřka ke kudrnaté ofině a při každé další objednávce jen starostlivě vraštila čelo...

-o-o-o-

Probudilo ji sucho v ústech a brnění hlavy. Otočila se na bok, aby uviděla na budíka a strnula. Vedle ní na polštáři ležela černá mužská hlava a tichounce

oddechovala. Proboha! – zalistovala ve své paměti a polilo ji horko, když si vybavila závěr včerejšího večera. Instinktivně si přitáhla deku pod bradu a bezradně zírala na křivku těla svého partnera pod vedlejší příkrývkou. Zatrnulo jí tak, že to cítila až v palcích nohou.

Co teď? Dělat, že tohle všechno nic neznamená, že to byla jen bezvýznamná maličkost? Potom by si ovšem mohl myslet, že jsou takové záležitosti pro ni docela běžnou věcí. A to by velice nerada. Nebo přiznat svou zmatenost z nynější situace a svou bezradnost vyplakat do polštáře? Vždyť, proboha, by ji mohl i podezřít, že se s ním vyspala jen proto, aby dostala to místo v agentuře... To by bylo asi to nejhorší, co by ji v téhle souvislosti mohlo potkat!

Ještě chvíli horečně přemýšlela o různých variantách řešení a ani si neuvědomovala, že pravidelné oddechování vedle ní utichlo a pokrývka se zavlnila. Ale ani on neměl moc chuti přijmout ranní realitu – zůstal bez hnutí ležet a zíral tiše do stropu.

Panebože, tohle se nemělo stát! Vždyť měl v úmyslu ji doporučit pro přijetí a ona si teď bude myslet, že jí to místo dává proto, že se s ním vyspala. Sice nic příliš nenormálního, ale dost přízemní a ubohé. A on tedy rozhodně nechce, aby si něco takového o něm představovala! Pravda ovšem je, že se mu líbí, dokonce moc líbí a že ho od samého počátku přitahuje tou svou hrdoostí a jakýmsi nedefinovatelným vnitřním vzdorem. Chtěl by ji denně vídat, mluvit s ní, cítit její přítomnost, postupně rozbíjet ty ledové kry okolo ní - ale tímhle si zřejmě zavřel dveře k naplnění takového přání. Zbývá jediné – to místo jí prostě nedat!

S odhodláním k ní otočil hlavu a nadechl se: „Dobré ráno!“

„Není dobré a ty to moc dobře víš. Ještě než vstaneš, oblékneš se a odejdeš, chci ti říct jedno: to místo u vás nechci! Nechci – slyšíš mě?“

„Slyším. Právě jsem přemýšlel, jak ti to říct, že za těchhle okolností tě prostě do firmy přijmout nemůžu, i když je mi to opravdu moc líto. No, ulehčila jsi mi to,“ zavrtal pohled do pokrývky před sebou.

„Jistě, to je samozřejmé, byl to všechno velký omyl. Tak sbohem,“ otočila se k němu demonstrativně zády a přitáhla deku přes hlavu na znamení, že rozhovor skončil. Odcházel beze slova a bez rozloučení. Teprve, když klaply vchodové dveře, se bezmocí rozplakala. Cítila se prázdná a vyhaslá. Ztratila dvě šance najednou – dobré místo a chlapa, se kterým jí po letech bylo zase jednou dobře a který se jí, ať už si to dokázala, nebo nedokázala přiznat, líbil.

-o-o-o-

Na jednání, na které ji vyslalo představenstvo firmy, u níž nastoupila jako technická ředitelka před pár týdny, by nejraději nešla. Od rána jí bylo špatně a už jen při představě obvyklé směsice pánských kolínských a dámských parfémů mísící se tradičně s vůní kávy jí žaludek vylétl do krku jako jojo. Musím to vydržet a hned zítra ráno zajdu do ordinace k Alžbětě, ona už mi něco předepíše.

Ale Alžběta nepředepsala: „To tě, holka nešťastná, ve tvých letech nenapadlo, že jsi těhotná? Ty ranní nevolnosti, přecitlivělost, zduřelá prsa a vůbec. Vždyť

to nezažíváš poprvé...“ Podlomily se jí nohy a na Alžbětino vyšetřovací lůžko se svezla jako pytel brambor. Bože můj – těhotná! Ve spáncích jí zatepaly tisíce jehliček a zatočila se jí hlava...

„Tu máš, napij se vody. To tě to tedy vzalo. Fakticky jsi na tu eventualitu ani nepomyslela? A kdo je vlastně oním šťastným tatínkem, ty tajnosnubná květino?“ Alžběta byla jako vždycky racionální, střízlivá a nad věcí, ale zároveň i záchranná brzda v nepřehledných zatáčkách. Teď ale musí tu správnou zatáčku vybrat ona, Alžběta je jen spolujezdec, který může nanejvýš poradit, ale točit volantem musí sama.

Ačkoliv na tu noc s Jeronýmem nedokázala zapomenout, skutečně ji těhotenství jako možnost jejích zdravotních problémů vůbec nepřišlo na mysl. Vlastně si podvědomě zakazovala myslet na onu událost jako na sex a možnost eventuálního početí, lépe se jí pak snašely vzpomínky, které se vracely a které si ona postupně formovala podle svých mantinelů. Možná, že k tomu přispěla i nová práce, nový režim, nové starosti...

Teď jí Alžběta seškrábla zasychající strup na ráně a znovu připomněla syrovost neúprosné reality. Nezaplatila snad už dost za tu jednu jedinou noc? Teď ještě ke všemu tohle! Znovu dilema, znovu muka volby! Nemají to ty, o nichž rozhoduje jejich muž nebo okolí, přece jenom jednodušší?

Takže má teď dvě možnosti – dítě si nechat, anebo požádat o přerušení těhotenství. Jednoznačné a jasné. V prvním případě konec s prací, sbohem kariérou, ale vítejte existenční starosti svobodné matky se dvěma dětmi, ve druhém případě jen malý časový výpadek a další pokračování v nastoupené cestě. Nemusela vůbec přemýšlet, která miska faktů převažuje. Ani jednou jí však nenapadlo prodiskutovat nastalou situaci s jejím původcem. Vlastně mu nepřipisovala ani vinu. Byla zvyklá řešit a zvládat své věci sama – rub a líc ženské emancipace, kterou jí matka vštěpovala zároveň s prvními dětskými slůvky.

„Ty to nebudeš mít s muži nikdy lehké,“ řekla jí kdysi nad skleničkou vína Alice, když tlachaly o všem možném. „Jsi moc chytrá a vzdělaná, a to chlapi nemají rádi. Oni musí vládnout, ochraňovat a radit – musí cítit, že je potřebuješ a že jsou nad námi. A to ty chlapovi, nezlob se na mne, fakt pocítit nedáváš. Myslím, že jen hodně, hodně těžko budeš hledat partnera na delší etapu.“ Bohužel měla pravdu...

-0-0-0-

Nebe bylo zachmuřené, setmělé a šedé mraky těhotné deštěm plouhaly svá břicha o věže kostelů, když opouštěla bránu nemocnice. Původně měla odtud odcházet osvobozená a volná, ale ten pocit se stále jaksi nedostavoval. Naopak přibýlo další, mnohem těžší závaží. Jako by se ta prázdnota z jejího břicha společně s vtíravým pachem desinfekce přestěhovala někam výš – do srdce, do mozku, v podobě svíravého, neodbytného a vše pohlcujícího strachu.

„To nic, to zvládneme,“ chlácholila ji Alžběta, když se celá nesvá vytasila s novinkou, že bohužel při zákroku Agátě „něco našli“. A neztrácela před ní

optimismus, ani když výsledky z histologie potvrdily ty nejčernější obavy. „Hele, zvládly to spousty jiných, zmáčneš to taky. Máš k dobru velký bonus, že to u tebe zjistili naštěstí včas. Chce to odvalu, ale ty jsi přece vždycky byla bojovnice, tak jdeme do toho, nás to přece nepoloží.“

I přes to Alžbětino my a její vehementní přesvědčování ten moloch strachu v ní byl k nezrocení. Jak ráda by teď měla nějakou zeď k opření, nějaké rameno k vyplakání, nějakou náruč k bezpečnému přitulení. Snad poprvé v životě zalitovala, že nevěří v Boha. Víra, to by bylo spolehlivé útočiště, ale ani to jí nebylo dopřáno. Oč by jí teď bylo snáz. Nemá chlapa, nemá Boha, má jen strach, obrovský a stále bobtnající strach... Musí tedy najít jinou motivaci, jinou účinnou zbraň proti té hnusné nemoci. K čertu s tím přetěžkým závažím emancipace...

-O-O-O-

„Mami, maminečko,“ vrhla se k ní Berenika, když otevřela dveře do Alicina bytu. „To je fajň, že jsme zase spolu, vid’?“ Ano, spolu – ale jak dlouho. Co když to nezvládne a ten, koho budou odpočítávat na podlaze ringu, bude ona a ne ta zákeřná choroba? Co bude s Berenikou? Ve druhém sledu by měl nyní nastoupit do přední linie otec. Jenomže Bereničin biologický otec bádá teď někde ve vzdálené Amazonii a vlastně ani netuší, že má dceru. Ostatně, pokud by nebyla právě broukem nějaké vzácné čeledi, asi by ho ani příliš nezajímala.

„Mami, proč my taky nemáme tatínka?“ jako by Berenika četla její myšlenky. „Markéta má dokonce dva, co myslíš, nemohla by nám jednoho půjčit? Anebo si pořídíme nějakého úplně nového samy, vid’?“ dívenka důvěřivě tiskla Agátinu dlaň a té se zase chtělo plakat. Vzlykat na plné kolo, vyplakat se ze všech těch pochybností, černých myšlenek a strachu a nevnímat si toho, že kolem chodí lidé. Ani nevíš, holka, jak moc by se nám teď nějaký dobrý tatínek hodil! Jenomže – není...

Právě v okamžiku, kdy zvedla pohled k přechodu přes ulici, ho koutkem oka zahlédla. Šel proti ní s tou voskovou figurínou z kanceláře a nevěřicně na ně zíral. Nebo spíše – na ni! Změnila se – chemoterapie dá člověku zabrat. Popelavá pleť, propadlé tváře, černé kruhy pod očima, polehlé vlasy bez lesku... Vůbec nebyla ráda, že ji vidí v tomhle stavu. A bylo evidentní, že ani jemu není tohle nenadálé setkání příjemné. Nezpomalil, nezastavil se, jen neznatelně kývl bradou a bezhlesně pootevřel ústa. Otočila hlavu, stiskla bledé rty a přidala do kroku. Právě jí míjel její záchranný člun a ona se nedokázala vyhoupnout na jeho palubu. Tak zase sama na rozbouřeném moři...

„Mami, au, ty mi mačkáš ruku,“ probudil ji k vědomí Bereničin hlas.

Ne, není sama, jasně, má přece Bereniku. To byla její motivace, její zbraň – její povinnost zůstat. A bojovat! Je mnohem bohatší než ten panák, kterému před chvílí tak záviděla. Nikdy si příliš nepotrpěla na sentiment a dojetí, ale teď se jí slzy samy tlačily do očí a ona se jim už nebránila.

„Mami, proč brečíš? Vždyť jsem hodná. Pojd’ se podívat, támhle do výlohy,“ nechala se od Bereniky táhnout k obchodu.

To je ale krásný anděl, vid'?" Skrze slzavou clonu toho moc neviděla, ale přikývla.

„Je jako ty, ty jsi taky anděl...“ Berenika se k ní přitulila, jako by chtěla srůst s jejím bokem.

„Jo anděl, ale bez křídel,“ vzlykla do kapesníku. „I ta mi spálili.“

„To nevádí, maminko, vždyť přece můj anděl umí létat i bez křídel...“

Bláznivá babička

(vzpomínka na povodeň roku 2002)

Jako zaseknutý film se člověku vracejí vzpomínky v širokoúhlé projekci nečekané a nezastavitelné katastrofy. V hlavní úloze je v tomto případě vždycky voda, která se z přítulného společníka a nepostradatelného služebníka stala nezvládnutelnou a nebezpečnou hrozbou, zpočátku podceňovanou, v důsledku pak nenáviděnou a zničující. A mezi tím vším jako odlesky slunečních paprsků na hladině se vynořují drobné zážitky a příhody, které osidlují krajinu vodní zloby a mnohdy nezahojených jizev hřejivým polidštěním. Spolehlivým faktorem v tomto nerežírovatelném dění jsou zcela určitě děti. Něco se stalo, něco bylo trochu jinak a něco se prostě stát mohlo...

Terezka otevřela okno a vyhoupla se na parapet, až jí culíky s barevnými gumičkami poskočily jako živé jojo.

"Jé, babi, pšišla k nám vodička," zatrylkoval její zvonivý a nepřeslechnutelný hlásek. Záhon pod oknem se ztratil pod souvislou hnědě zabarvenou hladinou, jen majáček smetanově žluté růže se komíhal na dlouhém stonku jako veselá anténa.

Anděla však Terezčino radostné nadšení rozhodně nesdílela. Voda sice do zvýšeného přízemí ještě nevystoupala, ale domek stál v dolíku a je tudíž jisté, že sklepy, garáž, dílny na dvorku i celá zahrada jsou pod vodou. A ta šla stále výš. Anděla se ani nesnažila sčítat v duchu škody, které budou nepochybně hodně citelné a v nejednom případě nenahraditelné. Soustředila se teď jen na pomyšlení, aby voda už nestoupala a minula alespoň místnosti v přízemí. Vždyť tady je celý její život soustředěný na pár metrech čtverečních. Všechny vzpomínky, veškerá současnost a dosud si myslela, že i budoucnost.

Ale zdálo se, že zatažená obloha její vroucí prosby vůbec neslyší. Pršelo sice drobně, ale vytrvale... Jako by nechtělo nikdy přestat a už navěky by měl den začínat i končit tou šedou mokrou záclonou. Nevypadalo to zrovna optimisticky a naděje jako kdyby se společně se sluníčkem schovala za ten nejčernější mrak.

A já nemám nic nakoupeno, napadlo Andělu ve chvíli, kdy volala Terezku, fascinovanou novou skutečností jejich venkovního okolí, k snídani. Otevřela dvířka skříňkové spíže a zkušeným pohledem přelétla skromné zásoby. Mouka, cukr, ocet, brambory... hladem by asi neumřely. Ale nemám žádnou zeleninu, mléko, jogurty a omastek - udělala si Anděla v duchu bleskovou inventuru. Ani na chvíli nepochybovala o tom, že voda je v domku uvězní.

Snad bych se měla zkusit dostat do krámu - ten je přece jen dost na kopci, tam určitě voda ještě nedorazila. Co ale s Terezkou? Doma ji samotnou rozhodně nechat nemůže a aby se tříletý capart brodil špinavou vodou, která mu může být nad hlavu, to taky nejde. Ale s sebou ji vzít musí stůj co stůj.

Anděla byla vždycky ženou činu, proto jí taky v rodině říkali navzdory jejímu andělskému jménu – generál. Navíc příliš dlouhé váhání bylo jen ke

neprospěchu jejímu rozhodnutí. Vzala si tedy staré kraťasy, k tomu vyndala ze skříně teplou mikinu a na nohy vysloužilé tenisky, které na noze pevně zavázala. Terezku v holínách si posadila na záda. Vepředu jí jako nějakému pseudoklokanovi visel zplihlý nákupní batoh. Tašku hned v začátku vyloučila, ruce potřebovala mít volné...

Sešla po schůdkách a vydala se k plotovým vrátkům. Odtud pak po cestě, která teď zmizela pod kalným proudem vody, směrem k prodejně. Nebylo to právě jednoduché šmátrat nohou pod vodou a nacházet pevné, rovné plochy pro chodidlo. Voda vymlela v nezpevněné uličce mezi domy díry a rigoly různé velikosti. Obvykle tam, kde to člověk nejméně potřeboval. Připadala si jako artistka na kladině, ovšem bez předchozího nácviku.

Terezka na Anděliných zádech se z toho babiččina nechtěného aerobiku upřímně radovala a výskala potěšením vždycky, když Anděla zavrávala a pracně chytala balanc. A to bylo každým krokem častěji. Anděle se po čele řinul pot a vnučka na zádech jí těžkla minutu od minuty.

"Vraťte se domů," hulákal na ně z okna soused na konci uličky. Seděl na okenním parapetu, na hlavě rybářský gumový klobouk a na klíně obrovskou naditou tašku. Jeho hlas zněl jako trouby z Jericha. "Budou nás evakuovat. Už pro nás prej jedou. Sbalte si s sebou to nejnnutnější a počkejte na ně! Kam vlastně s tím dítětem chcete jít?"

Anděla neměla vůbec v úmyslu sousedovi odpovídat, znala toho křiklouna a znala i jeho neutuchající snahy být důležitý. Ale zcela instinktivně se ohlédla za jeho nepřeslechnutelným hlasem, a to se jí stalo osudným! Další krok udělala už do prázdna, ztratila rovnováhu a padla na kolena. Terezka jí přeletěla přes hlavu a zajela jako štika pod hnědou hladinu. Ani nestačila vykřiknout.

Anděla začala zoufale šmátrat pod vodou a tahat Terezku za bundu nahoru. To, co se v tu chvíli vynořilo, se její vnučce moc nepodobalo. Blátem spleené vlasy a obličej i celá zplihle visící postavička v Anděliných rukách vypadala v různých odstínech kalné hnědi spíš jako vzorek pro noční horor než pro srpnový den v jihočeském městečku. Terezka vzápětí nabrala dech a rozječela se na plné kolo. Tak tohle jí tedy její milovaná vodička dělat neměla...

Zpátky už to šlo rychleji. Anděla rázem zapomněla na nákup a bez rozmýšlení nabrala zpáteční směr. Nebylo vyhnutí. Teprve na schodech domku Anděla shledávala ztráty z nepodařené výpravy. Terezka ztratila jednu holínku a ona batoh. To by se dalo celkem lehce přežít, jenomže v tom batohu zůstaly klíče, peněženka nejen s penězi, ale i s veškerými doklady, které Anděla vždycky nosila s sebou a považovala to za vrchol své připravenosti. Blbý zvyk! V duchu si nadávala do hlupaček, ale problém se tím ani kapku nezmenšil.

Co teď? Bylo jí to jasné - musí se tam prostě vrátit! Ale co s promočenou a řvoucí Terezkou?

"Budeme si hrát na vodníky, jo?" zkoušela Anděla na zablácené uplakané vnučce své pedagogické schopnosti.

"Nééééé!" řvala holčička na plné pecky a u nosu se jí přitom dělaly velké hnědé bubliny. Anděla bezradně spustila ruce a pracně se snažila nahodit rychlejší otáčky v mozkových závitech.

"Tak tu tedy počkáš na schodech, ano? Sama! Anesmíš se z nich hnout ani na krok. Já musím jít najít batoh!"

"Nééééé," zaznělo zase na plné volume v odpověď.

„Mám v tom batohu klíče, jinak se nedostaneme domů. To chceš zůstat celý den tady na schodech?“

„Nééééé,“ ječela dívenka jako zaseknutá deska, tentokrát ale pro změnu v jiné tónině.

Vtom padl Andělin pohled na lavičku na schodech. Ležela tam na ní spousta odložených krámů a dětských hraček. Mimo jiné také splihlý, vyfouknutý dětský člun. Nápad! Rychle se snažila barevný člunek nafouknout ústy. Terezka ji upřeně pozorovala a zapomněla přitom i na svou předešlou zvukovou produkci.

Konečně dostal barevný gumový člun kýžený tvar nutný k jeho použití. Vypadal na té hnědé hladině naprosto nepatřičně – jako obrovský pestrý květ z džungle. No jo, džungle, napadlo Andělu, to tedy je džungle...

"Pojď, poplaveš na lodičce a budeš jako pirát. A budeme hledat poklady," připojila Anděla za plácnutím, s nímž hodila člun na vodu. Zabralo to! Terezka kupodivu nic nenamítala a ochotně se hrnula k Anděliným nataženým pažím, které ji posadily doprostřed člunku.

Znovu se tedy vydaly na konec uličky. Voda mezitím ještě stoupla, takže Anděla už byla po prsa ve vodě a strkala před sebou modrorůžový člun se zmáčenou zablácenou Terezkou.

Snažila se co chvíli šmátrat pod vodou a zachytit popruh nebo šušťákovou látku batohu. Nic! Už byla celá mokrá a vypadala přesně tak bubákovitě jako Terezka, která se na rozdíl od ní ovšem výtečně bavila.

"Babi, eště támhle... anebo támhle - tam je poklad!" výskala nadšeně, protože si ve své kratičké tříleté paměti dovedla vybavit jediné hledání pokladu, a to velikonoční sladké nadílky v trávě zahrady.

Veškeré potápěcí Anděliny pokusy byly však neúspěšné a jí se začala zmocňovat beznaděj. Nenahmatala ani holínku, kterou už dávno odepsala a vlastně o její nalezení neusilovala, ale ani batoh, o který jí hlavně šlo. V mokrých šatech jí začínala být zima a taky Terezka navzdory zaujetí, se kterým sledovala Andělinu vodní show, začínala drkotat zuby.

. "To jsem blázen, kde to jen může být. Přece to bylo někde tady..." bručela si Anděla v pauzách, kdy se narovnála, aby zkontrolovala terén. A znovu a znovu se bezúspěšně nořila do proudící hnědé břechy..

Vtom se za rohem objevili muži v červených kombinézách. Vypadali rozhodně nadějněji než marastem olepená Anděla. I oni šli víc než po pás ve vodě, ale za nimi se majestátně nesl velký nafukovací člun s dvoučlennou posádkou. Udiveně zůstali stát

a zírali na potápějící a vynořující se zablácenou Andělu, která zabraná do svého bezvýsledného úsilí příchod evakuační čety ani nezaregistrovala.

"Co hledáte, paní?" zeptal se jí za zády nejstarší z přicházejících mužů. Anděla se tak lekla, že ztratila balanc a tentokrát nedobrovolně zahučela pod vodu. Zmáčená, zablácená a zimou roztřesená Terežka ve člunu se cítila povinná odpovědět za babičku, která se tak najednou ztratila:

"Babička hledá poklad - zlato a čokoládu. A je z toho blázen. A já sem pilát."

Muži po sobě koukli s povytaženým obočím, zatímco prskající a rovnováhu hledající Anděla se vynořovala vedle nich.

"Pojďte, paní, naložíme vás do člunu a odvezeme do evakuačního střediska," řekl starostlivě k ní nejbliž stojící chlapík v červeném a rezolutně k ní natáhl paži.

"Nemůžu," vyplivla Anděla hnědý pramínek a rukou shrnula z čela mokrou ofínu, "mám tam všechno!"

A znovu se chystala potopit. Pohled mužů, kterým se tentokrát navzájem počastovali, byl jednoznačný - je to jasné, šok, nervy, to se někdy v takových situacích prostě stává.

A Anděla ten pohled dobře znala - třicet let totiž pracovala jako vrchní sestra na psychiatrii...

Nejtěžší bitva

Poprvé se Wolfi s těmi dívkami setkal začátkem devadesátých let. Postávaly v kratičkých sukénkách a vysokých lesklých botách podél silnice vedoucí k hraničnímu přechodu a sledovaly proud projíždějících aut. Jel tehdy do obchodů na druhé straně hranice pro sýr, máslo, salámy a řadu dalších věcí, které mu matka sepsala na linkovaný papír. Přišly tam totiž neporovnatelně levněji než v Rakousku a Wolfiho matka uměla šetřit, aniž by snižovala jejich životní úroveň. Otec se její hospodárné povaze smával, ale Wolfi věděl, že v duchu byl na ni pyšný. A právě matčinou zásluhou měli ten nejhezčí statek ve vsi i moderní mechanizaci na polích, jejichž plocha se postupně zvětšovala.

Ale jen do otcovy smrti - pak byl Wolfi na všechno sám a musel si najímat pomocníky. Ačkoliv si to nechtěl připustit, i matčina výkonnost trpěla postupujícími roky a ona sama stále častěji přetřásala večer u televize otázku Wolfiho ženitby. Sem tam mu dokonce naznačila, která z dívek v jejich okolí by byla vhodná jako hospodyně na statek, ale než se Wolfi stačil rozkoukat, bylo už děvče obvykle vdané, anebo odešlo do města. Wolfi tedy žil dál na statku se stárnoucí matkou a trpěl její vrtochy a nevrle nálady, když přišla řeč na jeho budoucnost.

Ty dívky na české straně hranice ho zároveň přitahovaly i odpuzovaly. Ostatně ani se nijak zvlášť nesnažily upoutat pozornost řidiče obstarožního opla, třebaže měl rakouskou poznávací značku. Jednou, když sebral veškerou svou odvahu, zastavil jedné z nich - dlouhovlasé blondýnce v huňaté bundě do pasu, pod níž měla evidentně jen podprsenku. Suverénně vklouzla na sedadlo vedle něho a špatnou němčinou se ho zeptala, jak to bude chtít. Zůstal úplně bez dechu a nevěděl, co má říci. Dívku se silnou vrstvou make-upu v obličejí a zimou zčervenálými stehny pod tenkými punčochami to nijak nerozhodilo. Její zásoba německých vět pamatovala nejen na domluvu o ceně za jednotlivé nabízené služby, ale i na to, kde a jak.

Navigovala ho na jednu z blízkých lesních cest, kam zřejmě se svými klienty jezdila nejen ona. Svědčily o tom hluboké vyježděné koleje i použité kondomy rozseté po okolí. Akt, který se odehrál příliš rychle a příliš rutinovaně, ho ale vůbec neuspokojil. Měl pocit jakési nedefinovatelné trapnosti, který ještě vzrostl, když dívka poté vystoupila z auta a řekla mu, aby na ni počkal. Viděl pak v bočním zrcátku, jak se široce rozkročená vymývá v rozkroku vodou z plastické lahve, kterou stejně jako žínku a malý ručníček měla v igelitové tašce s pestrým obrázkem Sněhurky obklopené trpaslíky. Byl znechucen a chtělo se mu zvracet - nad ní i nad sebou samým. Když ho pak na silnici na rozloučenou s rádoby milým úsměvem pozvala, aby přijel zas a dodala familiérně "strejdo", byl by ji nejraději přešel.

Od té doby kolem těch dívek projížděl s ostentativním pohrdáním a nechutí blížící se fyzické nevolnosti. To ovšem ony kněžky lásky, kterých stále přibývalo, nemohly ani tušit. Ale zřejmě ani tak by jim to příliš nevadilo.

Vydělaly si víc než v továrně u pásu, v obchodě za pultem nebo ve stále se scvrkávajícím zemědělství.

Odkud se všechna ta děvčata vzala, odkud se objevila? Kde byly ty namalované a povolné dívky doposud? Vždyť se vynořily na té zaprášené silnici doslova přes noc. Šilink byl pro ně dobrá měna a později s příchodem euro se ceny jen zaokrouhlily. A prodejná láska dostala svůj řád - pasáci v rozhalených košilích a se zlatými řetězy kolem krku si hlídali své hejno zlatonosných slepiček a také to, aby jim nikdo neobsadil výhodné posty u silnice.

Bylo to krátce před velikonočními svátky, když se Wolfi na příkaz matky vydal zase do Českých Budějovic na nákup. Mezitím se mnohé změnilo - zpřísnily se podmínky na hranicích, týkající se dovozu potravin, ceny již nebyly tak výhodné jako před lety a prodávaný sortiment se stále více začínal podobat nabídce rakouských supermarketů. Matka však s umíněnou tvrdošíjností trvala na nákupu v českých obchodech a Wolfi se nevzpíral. Bylo to tak pohodlnější.

Dívka v zelené bundě a čepici s bambulí, která postávala v odstupu od oné pestrobarevné erotické stafáže, už na první pohled do téhle kategorie nezapadala. Zřejmě to bylo i z dohadování tří nejbližších profesionálek, které na ni cosi pokřikovaly. Měla sklopenou hlavu a jen po očku sledovala Wolfiho vůz, který se k ní pomalu blížil. Dodnes nemůže Wolfi říci, co ho vlastně tenkrát přimělo poblíž jejího stanoviště zpomalit, jako by si dívku prohlížel. Nezdálo se, že by ji to nadchlo, dokonce měl pocit, že by nejraději utekla. Zřejmě si s myšlenkou na tuhle možnost i pohrávala, ale v protisměru se blížil sportovní vůz s chlápky v kožených bundách, rozčileně pokřikujícími z okénka. Bylo jasné, že nejsou téhle nespělé dívce nijak zvlášť nakloněni.

Prudce otevřela dvířka, skočila na sedadlo vedle Wolfiho a zabřebentila: "Prosím vás, jed'te!" Neptal se proč a neptal se kam. Šlápl na plyn a mihl se kolem překvapených konkurentek i jejich ochránců, kteří hrozili za odjíždějícím autem pěstmi. Dívka se choulila na sedadle, ruce se jí třásly, ale nepromluvila, ani když byli už několik kilometrů za silniční uličkou lásky.

"Mám vás vzít do Budějovic?" zeptal se Wolfi, když už ticho začínalo být příliš tísnivé. Zelená hromádka vedle něho jen neznatelně pokrčila rameny. Chtěl rozptýlit to nepříjemné napětí ve voze, a tak začal povídat o tom, co jede nakoupit, o matce, která ho na nákup poslala, o tom, jak s ní na statku hospodaří, o malých jehňátkách, kterým matka na Velikonoce uváže červenou stuhu se zvonečkem... Jeho hlas působil konejšivě a dívka se pomalu uklidňovala. Po chvíli na Wolfiho se zájmem pohlédla, sundala si pletenou čepici s velkou bambulí a po zádech se jí rozlila záplava měděných prstýnků.

"Bylo to poprvé, neumím to," řekla najednou napůl omluvně, napůl nešťastně. Zpomalil a podíval se na ni. "Ty jsi chtěla...?" Kývla a znovu sklopila hlavu. Neříkal nic. Nebylo co. "Nemám peníze a vyhodili mě z práce - statek se prostě zrušil..." Její němčina byla mizerná, kombinovaná s anglickými výrazy a jakýmsi mezinárodním esperantem. Sem tam si při rozmluvě vypomáhala i rukama a širokými gesty. Wolfi jí ale kupodivu rozuměl.

"Rodiče, co rodiče - ty nemáš rodiče, otce, matku?" Přistoupil na její lámanou domluvu. Zavrtěla hlavou: "Jsem z děcáku, z domova pro děti." I když volila nesprávné výrazy, věděl, o čem mluví. A rozuměl i její beznaději po ztrátě místa na statku. Musel se smát, s jakým nadšením mluvila o telátkách, u kterých předtím pracovala. Její němčina z nich udělala děti od krávy. Nakonec měla pravdu...

Roza, jak si Wolfi Růženu pojmenoval po svém, pomalu roztávala a najednou se bavili jako staří známí. Nevadily ani jazykové bariéry - smáli se drobným nedorozuměním, slova, na kterých se rozhovor zasekl, kreslili na ubrousky v restauraci, kam ji pozval na oběd. Wolfi dostal báječný nápad a koupil dva česko-německé slovníky. Povídali si s malými knížečkami v rukách, horlivě v nich listovali a vybuchovali smíchy, když něco popletli. Už dlouho se Wolfi necítil tak uvolněně a báječně. A Růženka, dívka s pihovatým nosíkem a zrzavými vlasy, se smála od ucha k uchu, jako by zapomněla na všechno zlé, co ji potkalo.

Ale čas, který zatím trpělivě přešlapoval v koutě, najednou nesmlouvavě práskl bičem. Wolfi si byl vědom, že i kdyby tu chvíli protahoval co nejvíc, stejně nakonec dojde k okamžiku, kdy se budou muset rozloučit. Také Růžena najednou posmutněla a nevěděla, o čem mluvit. Ve vzduchu viselo nepříjemné slůvko provázející loučení, které pro oba představovalo zraňující a bolestivý řez.

Wolfiho hlava pracovala na plné obrátky ve snaze najít vyhovující řešení. Holka nemá kam jít, nemá peníze asi ani na jídlo. Kdyby jí nabídl nějaké peníze, je to jen odsunutí problému na pozdější chvíli. A třeba by ji to také mohlo urazit... Rád by ji zase viděl, rozhodně by nechtěl, aby tohle skončilo jeho odjezdem. Přece takové osudové setkání nemůže skončit pouze jedním formálním slůvkem... Na čele mu vyskočily kapky potu, jak usilovně hledal cestu z labyrintu, ve kterém se předtím nikdy neocítl. A najednou mu hlavou bleskla spásná myšlenka.

"Máš pas? ... passport?" vybafl na zamyšlenou, posmutnělou Růženu. Škubla sebou a udiveně kývla. "Pojedeme k nám, máma bude ráda," brebentil překotně, i když si matčinou reakcí nebyl příliš jist. Ale v tu chvíli mu to nevadilo. Cítil se najednou lehce, jako by se osvobodil od zlé noční můry. Růžena se sice tvářila trochu vyjeveně, ale nic nenamítala. Ještě jí Wolfiho rozhodnutí nedocházelo v plné šíři.

Cestou zpátky k hraničnímu přechodu bylo v autě ticho, jen občas přerušované bezpodstatnou větičkou o tmě, zimě či otázkou týkající se jídla nebo pití. Byli oba napjatí, ale jejich očekávání se upíralo k jasnému světýlku v tunelu, k dobrému rozluštění životního rébusu. Pro oba. Růžena se obírala myšlenkami na Wolfiho hospodářství a na zvířata, ke kterým přilnula víc než k lidem. Vlastně se moc těšila - bylo to to nejkrásnější vyřešení jejich trablů, o kterém si netroufla ani snít. A Wolfi jí byl příjemný - měli společný svět, kterým její okolí obvykle pohrdalo.

Matka naplněná obavami už stála u vrat, když za tmy vjížděli do statku. Zlobila se na Wolfiho, že ji nechal projít několikahodinovým martýriem čekání, v němž si v duchu prožila všechno možné od Wolfiho přepadení až po automobilovou havárii. Když se ale Wolfi vracel zdrav a v pořádku, její strach opadl a napětí se přetransformovalo do výbuchu vzteku. A její zlostnou tirádu nedokázala zastavit ani skutečnost, že z auta společně s Wolfim vystupovala baculatá dívka s barevnou čepicí na hlavě.

"To je Roza, mami," řekl Wolfi a postrčil dívku směrem k matce. Růžena nesměle natáhla ruku a matka jí s ní načuřeně zapumpovala. Dívka se rozpačitě otočila na Wolfiho, a ten se na ni povzbudivě i když trochu stísněně usmál. Věděl, že matku zlobná nálada za chvíli přejde, ale nebyl si jist, jak přijme Růženu. Vzhledem k tomu, jak horlivě mu sháněla vhodnou nevěstu a dohazovala různé dívky z okolí, se domníval, že bude z Růženy nadšená. Děvče, které se nebojí práce na statku, má vztah ke zvířatům a chce žít na vesnici. Dívka, která je mu milá a on jí...

Matka sice ještě nabručeně zavírala vrata, ale když vcházela do domu, už pomalu roztávala. Wolfi ji znal a cítil, že špatná nálada už je zažehnána. Vesele mrkl na Růženu a dal jí ve dveřích přednost. Když jí matka v síni pomáhala z bundy, Růžena stále tázavě obracela obličej k Wolfimu. Hledala v něm oporu, necítila se dobře v neznámém prostředí a její nejistotu umocňovalo i to, že neuměla německy. Nerozuměla matčiny slovy, ale cítila, že se mění jejich tón, a tak se na ni nesměle a trochu zkroušeně usmála.

"Ten náš Wolfi je ale tajnůstkář, ani jsem nevěděla, že má děvče. A jak dlouho se znáte, odkud jste?" vodopád slov zaléval Růženu jako sirup - bála se pohnout, jen zvedla pohled s nevyslovenou otázkou směrem k Wolfimu, u něhož hledala záchranu.

"Mami, Roza zůstane tady u nás. Umí pracovat na statku, byla u telat. Bude tady s námi hospodařit," řekl rádoby tvrdě a nesmlouvavě, ale hlas se mu třásl obavami, co na to matka. Matka chvíli lapala po dechu a pak se zeptala jakoby v obraně: "A co na to její rodiče?"

"Roza je sirotek, nemá nikoho," řekl ve snaze matku dojmout a získat pro Rozu trochu jejího mateřského soucitu, jímž zahrnovala Wolfiho i jeho okolí včetně zvířat. "Tak ona je, chudinka, sama, a taková mladá. Dušinka malá. Ale u nás vám bude dobře, to mi věřte. Já vám maminku vynahradím," dojmula se matka a přitiskla Růženu, která to nečekala, k sobě: "Tak, holčičko, víte co, já vám pustím topení v hostovském pokoji. Vy si tam dáte věci. Kde máte kufr nebo tašku? Máte noční košili? Vezměte si tady ty teplé papuče..."

"Mami, ona ti nerozumí. Roza je Češka," přerušil matčiny slovy vodopád Wolfi. Matka strnula v nakročení jako ledová socha. "Češka?" opakovala nevěřičně a pak ztěžka dosedla na židli. "Ty jsi už zapomněl, co Češi udělali tvé babičce a dědečkovi?" zeptala se nenávistně a podívala se vyčítavě na Wolfiho. Růžena cítila, že se mluví o ní a že tu něco skřípe. Dovtípila se, že to má něco společného s tím, že je z Česka. Uvažovala, co bude dělat, když to tady

nedopadne dobře. Byla zvyklá na smůlu a neúspěch, nepovažovala to ve svém životě za nic mimořádného.

"Ale mami, to bylo před víc než půlkou století. Tahle holka za to nemůže. To nebyli na světě ještě ani její rodiče. Ona možná ani pořádně neví, co se tehdy dělo," obhajoval Wolfi Růženu, celý nešťastný z vývoje věci. "Ona to taky nemá lehké a bude muset překonat spoustu překážek. Nedělej jí to ještě těžší," zaprosil.

"To je pravda, ona nic neví... Tehdy se taky všichni raději tvářili, že to nevidí, jaká se děje nespravedlnost, když musel děda s babičkou opustit svoje hospodářství a odejít s pár kily majetku. Taky nevěděli, co je čeká... A to jen proto, že neměli českou národnost," matka těžce vzdychla. Wolfi rozpačitě a nešťastně přešlapoval u dveří, pak ale odhodlaně vykročil k Růženě, která se rozmýšlela, jestli nemá raději odejít, a vzal ji kolem ramen: "Právě proto bys měla mít pro ni pochopení. Ona nikomu nic neudělala. A vykopáváním starých křivd se nadělají jen křivdy nové. A to bys asi ani ty nechtěla, nebo snad jo?"

Matka rezignovaně svésila ramena. Ne, to by tedy nechtěla. Tahle zrzavá baculka opravdu nemůže za to, jak historie kdysi zakvedlala se životy Wolfiho babičky a dědečka. Ale hořkost jí zůstávala jako pachut' v srdci i na jazyku. A na ní teď zbývá vybojovat tu nejtěžší bitvu sama v sobě. A byla si jista, že její první kolo ještě zdaleka nemá za sebou...

Štafeta o život

Patrik se pátravě a nedůvěřivě rozhlížel po místnosti, do níž ho Richard vstrčil se slovy: „Tak vítej doma, protože tohle bude pro nejbližší dobu tvůj domov...“ Místnost mu připomínala starodávné světnice z doby někdy před půl druhým stoletím, jak si je pamatoval z černobílých filmů pro pamětníky. Bývaly tenkrát zároveň kuchyní, jídelnou, obývacím a vlastně i ložnicí. Tady v rohu stála velká kachlová kamna s kamnovcem a rozpálenými litinovými pláty plotny. A právě příjemné teplo, které z nich sálalo, spíš než Richardova vlídná slova, přinutilo Patrika postoupit dále do místnosti. Na široké lavici přiléhající ke kachlíkům kamen se s naprostou nevšimavostí protahovala mourovatá kočka. Ten podivný človíček ve dveřích ji ani za mák nezajímal, tady byla ona svou paní a na tom on nic nezmění. Na robustním stole uprostřed místnosti stála velká neforemná váza se zelenými borovicovými větvíčkami a mísou buchet. Jejich vůně připomněla Patrikovi dny zapomenutého, bezstarostného dětství u babičky na vsi na Novohradsku.

Tam býval snad naposledy šťastný, jenomže jeho tamější štěstí bývalo vyměřováno pouze dvěma letními měsíci a týdnem vánočních prázdnin. Proč tam vlastně tehdy nezůstal, když mu v babiččině chaloupce plné květináčů a truhlíků s kytkami bylo tak dobře? Jak mohl na tu usměvavou a láskyplnou náruč zapomenout? Dokonce nebyl babičce ani na pohřbu, ostatně máma také ne – byla na služební cestě v Arabských emirátech...

„Sundej si batoh a kabát,“ ukázal Richard na široký dřevěný věšák vedle dveří, ztrácející se pod haldou oblečení, „a sedni si ke stolu. Najíme se. Za chvíli přijdou ostatní a potom tě provedu po domě a povím ti, jak to u nás chodí.“ Teprve nyní si Patrik plně uvědomil, kde se ocitl. Nijak zvlášť ho to v podstatě nezervozňovalo a z nového prostředí, i když bylo tak vzdálené jeho dosavadnímu životu, strach neměl. Nic už nemůže být horšího než peklo, kterým prošel... Ale je opravdu už z jeho bran venku?

Jeho první setkání s Richardem bylo spíš trapné než cokoli jiného. Bylo to v hale na vlakovém nádraží a pokusil se ho tenkrát okrást. Vlastně se mu to i podařilo, ale v náprsní tašce, kterou Richardovi vytáhl z kapsy kabátu, bylo jen několik složených archů papíru, pár fotek a jízdenka. Vztekle peněženku odhodil a vyhlížel novou obět', která by mu pomohla k jeho denní dávce pervitinu. Motor jeho organismu spotřebovával poslední zbytky drogy v krvi a hlad po novém přísunu už rozechvíval jeho útroby i ruce... A vědomí. Ani si nevšiml, že Richard vstal a začal sbírat rozházené papíry, které Patrik z náprsní tašky při hledání peněz ve spěchu vyházel. Něčí ruka mu dopadla na rameno a Patrik se

vyděsil, když se těsně u jeho tváře ocitl Richardův obličej. Teď ho předá policii a nastanou dny a noci hrůzy – bez drogy, bez šance na její získání, plné utrpení a zoufalství. Minuty, které se stávají hodinami v kruté bolesti vnitřností, svalů i mozku, v žízni po úlevném znovuvzkříšení obsaženém v maličkém balíčku... Ne, to se nesmí stát. Vší silou kopl Richarda do holeně a s hlavou otočenou na jeho hroutící se postavu se dal do zběsilého úprku. Jeho naděje na únik ale splaskly jako pouťový balónek, když mu po několika metrech zastoupili cestu dva muži v uniformách.

„Sebral vám něco?“ zeptal se ten vyšší s baňatým nosem Richarda, který se mezitím dopajdal k nesourodé trojici. Patrik visel za límec bundy v policistově ruce jako králík mrskájící se v neomylné předzvěsti rány za ucho. Provozce nemytých dredů mu visely přes obličej a hubené ruce trčely z rukávů jako tyčky. Podíval se na Richarda s výrazem, v němž se mísil vztek, nenávisť, ale i něco jako prosba. „Ne, ne,“ zakroutil hlavou Richard, „chtěl jsem si s ním jen popovídat a on se mě lekl.“ Znělo to nevěrohodně a zamračený policista sjel Richarda pronikavým pohledem, odhadujícím, zda tento nemoderně oblečený, ale seriózně vyhlížející muž nepatří k oné menšině, která obvykle hledá pobavení u stejného pohlaví. Ať už byl jeho úsudek jakýkoliv, důvod pro Patrikovo zadržení pominul a policista uvolnil své sevření: „Koukej odtud mazat a ať už tě tu nikdy nenačapám...“

Richard se připojil k Patrikovi, který opouštěl nádražní halu spěšným krokem s rukama mimoděk přiloženými na svírající se žaludek. „Mám pro tebe návrh,“ zadýchaně ze sebe vysypal Richard, když se oba ocitli v úzkých vstupních dveřích. Patrik na něho pohlédl se stejným výrazem, jakým ho před chvílí počastoval nerudný policista. Že by následovala nabídka, která by mu vynesla peníze na novou dávku? Ostatně, nebylo by to poprvé... Otočil se vyčkávavě k Richardovi a jeho postoj dával jasně na srozuměnou, že je ochoten přijmout i návrh, který by většině jiných vadil. Pro něho se stal jen jednou z dalších příček žebříku, který vedl do ďáblova chřtánu. A k jeho chvilkovému vykoupení z pozemských strastí. Takový akt v přítmí průchodů, v tmavém zákoutí parku nebo v neosvětlených zapomenutých uličkách se dá vydržet – rozhodně je mnohem přijatelnější než křeče, které mu nyní už jako elektrické šoky probíhaly celým tělem. A také rychlejší. Navíc po jeho skončení ho čeká za získané peníze jízda do stanice zapomnění, pryč ze všeho toho všivého srabu. Kývl tedy na Richarda souhlasně a opět vykročil. „Ne, počkej, ty mi nerozumíš...“ chytil Richard Patrika za paži. „Já jen chci...“

„Tady máš kafe, je z melty – jestli víš, co to je, a vezmi si buchty. Ta marmeláda je z rebarbory, dělali jsme si ji sami,“ přerušil proud Patrikových vzpomínek Richard. Člověk, který může za to, že se Patrik ocitl v maličké šumavské příhraniční vesničce, kam nejezdí ani autobus. Dokonce tady končí i silnice – dál už žádná nevede. Není tu naprosto nic, jen pár stárnoucích starousedlíků a dvě řady stavení, která se pomalu rozpadají, jak postupně umírají

jejich dosavadní majitelé. Těch pár nadšenců, kteří si tady před lety pořídili víkendové chalupy, to po čase také vzdalo. Ves jako taková byla už dávno odepsaná, nebylo tu žádné koupání, nejbližší hospoda víc než pět kilometrů daleko, dokonce ani pojízdná prodejna sem už nezajížděla. Z maličkého kostelíka s vytráskanými okny a vytrhanou podlahou si udělali své sídlo netopýři. Bohem i lidmi zapomenutá končina.

Patrik sice na boha nevěřil, ale vždycky, když mu bylo nejhůř, se ho dovolával. Jako poslední a nezpochybnitelné instance. A když se jeho bohem stala droga, měl nejednou pocit, že by se měl spíš modlit k satanovi, protože ten nejrychlejší a zároveň zatracovaný výtah do ráje ho připravoval o všechno ostatní. Dokonce uštipoval i z něho samotného, z jeho hrdosti, osobnosti, z jeho člověčenství. Stával se lidským odpadem, schopným cítit jediné – touhu po další dávce. Vymazal z displeje svého mozku ambiciózní a pozéřskou matku, jejíž direktivní a panovačná povaha ho vyhnala z domova – raději žádný syn než takový, který se nehodí do fazóny úspěšnosti, vygumoval postupně i slabošského otce, který mu tajně nosíval na konečnou tramvaje část svého kapesného a bál se s ním setkat na veřejnosti, aby neměl konflikt s matkou. Tlačítkem delete odstřelil ze své paměti i učitele, který zavíral oči nad jeho prohřešky a úlety jenom proto, že obdivoval Patrikův ojedinělý malířský talent. Věřil, že jednou se Patrik stane slavným a pak se rozpomene, jak mu na téhle cestě pomáhal právě jeho učitel, a on se také bude hrát v odlesku Patrikovy popularity. Ale místo přímočarého vzestupu za úspěchem a za slávou Patrik zapadal stále hlouběji do bahna, ze kterého se už bez cizí pomoci nedokázal dostat. Byl ale z dobré rodiny, a tak se jeho okolí dlouho nemohlo odhodlat nazvat věci pravým jménem. Když už bylo nezakryté, že nejde jen o drobné neškodné rošťáctví, ze kterého se vyrostě, ale o těžkou a neoddiskutovatelnou závislost na drogách, s níž ruku v ruce kráčely další prohřešky a problémy, teprve tehdy někdo vykřikl: Císař je nahý! A lavina, kterou ten výkřik odpoutal, zavalila a pohltila veškerý dosavadní Patrikův svět.

Ztratil domov, protože už dávno nemluvili s matkou stejnou řečí, protože už nebyl schopen udržet dekorum, tu tenoučkou slupku předstírání na skrz naskrz pročervivělém jablku. O pár měsíců později musel opustit i otcův ateliér, kam otec ulíval své svědomí vůči ztracenému synovi, jemuž nedokázali dát ani lásku, ani chlácholivou náruč porozumění. Ztratil dlouhonohou Alici, která sice neměla nic proti občasnému malému tripu na křídlech drogy, ale vždycky se spořádaně vrátila do vyježděných kolejí své rodiny, školy, společnosti. Ztratil i kamarády, kteří se začali stydět za jeho vzhled, za páchnoucí oblečení, nemyté vlasy, když už jim neměl co nabídnout, čím oslnit. Ztratil i sám sebe, protože už nedělal to, co by chtěl on, ale to, co chtěla droga v jeho těle. Stál po pás ve smrtícím bahně a neměl sílu udělat cokoliv, dokud...

Venku se podél zdi ozvaly několikery tlumené kroky a do místnosti se závanem mrazivého vzduchu napochodovaly čtyři postavy. Staré nemoderní kabáty, vlněné čepice naražené až k obočí, vysoko vyhrnuté roláky a šály... Z nevhledných kukel se s každou odloupnutou vrstvou začali líhnout barevní motýli. Dva kluci a dvě dívky.

„Tak tohle je Patrik, který tady teď bude s náma žít,“ postrčil Richard Patrika, který si hřbetem ruky utíral vousy od bílého kafe. „A tohle je Lukáš, je tady nejdýl,“ postrčil Richard dopředu vysokého urostlého blondáka se zkoumavým upřeným pohledem, který sevřel Patrikovu mátožnou pravici pevným stiskem. „Tady to je Michal,“ Richardova paže opsala křivku a zastavila se u hnědovlasého podmračeného kluka s kulatým obličejem a nezvykle krátkýma rukama. Připomíná mi Karkulína, napadlo bůhví proč Patrika a v duchu se musel svému nápadu usmát. „A nakonec to nejlepší – naše dámy,“ pokračoval Richard, „Klára je tu krátce,“ otočil se k malé drobné tmavovlásce, jejíž ruka se v Patrikově dlani zatetelila jako kolibřík a její oči sklouzly stranou. „Ale Sára už je skoro starousedlík, vid’?“ přenesl Richard pozornost na vysokou dívku s dlouhými blond vlasy a s ošklivou červenou jizvou přes celou levou tvář a část čela. Nebyla nijak krásná, ale v každém případě měla v sobě něco, co v Patrikovi rozblíkalo světýlka nečekaného zájmu. Snad její tvrdý krátký pohled, snad ta neženská jizva, možná i něco jiného, co se slovy nedalo definovat...

Také něco takového zvláštního v Richardově hlase tenkrát na nádraží zastavilo Patrika, když mu muž místo očekávaného úplatku za homosexuální službu nabídl možnost vybabrat se z toho hnusu. Možnost návratu mezi normální lidi. „Proč myslíte, že o to stojím? A co vám je do toho?“ zeptal se tehdy vysokým napjatým hlasem rozechvělým nervozitou z bolestné abstinence. „Co vám je vlastně do mě? Co vás na mně může ještě zajímat, když nejste teplej?“

„Ten člověk v tobě, kterýho zabíjíš,“ odpověděl tehdy Richard a neznělo to zrovna teatrálně. „Polibte si prdel,“ vyjekl na něj Patrik vztekale a uvědomil si, že pokud nesežene v nejbližších okamžicích ten malý bílý balíček, bude vyřízený, dočista vyřízený. Zažil už pár takových abst’áků a věděl, co to obnáší. Báł se jich víc než čehokoliv jiného. Snad i víc než smrti. Ztrácí tady čas, který potřebuje k sehnání drogy a tenhle přiblížík do něj hustí nějaké spasitelské kecy. „Nechceš tomu člověku v sobě vrátit lidskou důstojnost?“ nenechal se vykolejit Richard, zatímco Patrik si drásal hřbet levé ruky do krve. „Jděte do hajzlu i s vaší důstojností,“ vrčel na toho divného chlápka ve vlněném kabátě, moderním tak před čtvrtkou století. „Potřebuju si šlehnout, a to je jediný, co mě teď zajímá,“ sténal Patrik, než se Richardovi zhroutil do náručí.

„V týchle velký místnosti jsme většinu času, pokud nepracujeme někde venku. A pak máme na druhý straně domu ložnice – ty si musíme vytápět zvlášť. Vydělal jsem nějaké peníze, tak možná přes léto uděláme nějaký rozvody z kuchyně, bylo by to příjemnější a jednodušší. A taky bychom chtěli postavit na

zahradě skleníků. Pořídili jsme si už pěknou koupelnu, kde je dokonce i pračka,“ Richardova exkurze skončila u suchého klozetu na konci tmavé chodby.

Něco o téhle zvláštní komunitě se dozvěděl už na krátké odvykací kúře, kterou mu Richard zařídil. Kdysi prý pracoval v protidrogovém centru a pak jako streetworker, tedy člověk v terénu, kterého feťáci berou za svého a kterému věří. A on se jim snaží nenápadně a systematicky pomáhat, obracet je zpátky na cestu... Pak ale v restituci získal ten statek v pomalu vymírajícím šumavském zapadákově a rozhodl se z něho udělat domov pro pár ztracenců. Za těch pár let už jím prošla řádka lidiček, které společnost odepsala a které Richard vrátil do života. Věděl dobře, že jakmile se postaví na nohy a budou zase věřit sami sobě, tak opustí to zapomenuté hnízdo i Richarda s jeho samaritánstvím. Vlastně je v tom i podporoval a směřoval je k tomuto kroku osamostatnění.

Ne vždycky se to povedlo stoprocentně, některé pošetilce ten mlýn překotného života, do něhož se s nadějami vraceli, sešrotoval opět na prášek a Richard jim znovu nabídl svou pomocnou ruku. A v té nabízel všechno, co měl – svůj dům, svou péči i své peníze. Ale peněz bylo zoufale málo. Jako překladatel ze španělštiny byl sice dobrý, ale měl tak málo kontaktů a ještě méně příležitostí získat knižní zakázky. Nakladatelstvím vadilo i to, že nemá počítač a své překlady píše na starém psacím stroji, že není k dosažení na mailu, že nemá telefon a pro poštu si chodí do vedlejší obce jen dvakrát do týdne. A tak hledal i jiné cesty, jak zajistit věci potřebné k životu pro stádečko svých zbloudilých duší, kterým dal střechu nad hlavou.

„A kam chodíte nakupovat?“ zajímalo Patrika, když zase všichni seděli kolem stolu, na kterém ležela hromádka prkýnek a několik kelímků s hřebíčky a malými zlatými panty. Lehkými zkušenými údery malých kladívek stloukali ta nařezaná prkénka dohromady a kompletovali úhledné krabičky. Ty pak skládali do velkých hnědých přepravek. Všechno šlo tak lehce a samozřejmě jako dobře namazaný stroj. Sem tam se něčí ruka na chvíli zastavila, aby uchopila hrnek s teplým čajem. Velký smaltovaný hrnec s tmavým čajem oslazeným medem a se zavěšenou sběračkou stál na kamnovci a byl k dispozici každému, kdo si chtěl nalít.

„Jednou za čtrnáct dní jezdíme do městečka. Máme starou dodávku a vždycky část vydělaných peněz dáváme stranou na benzín. Odevzdáme práci, nafasujeme nověj materiál, nakoupíme, co je třeba, kdo potřebuje, zajde si k doktoru nebo na poštu a tak,“ Lukáš zaklepal svým kladívkem na stůl, jako by chtěl zdůraznit právě ta poslední dvě slova. „Lukáš tím chce říct, že nejste hlídaný – ani tady, ani při návštěvě města. Jste svobodný lidi, ale jste taky součást týhle malý společnosti. Měla by tedy mezi náma fungovat nějaká důvěra a odpovědnost, protože teď jsme na stejný lodi,“ Richard se díval Patrikovi upřeně do tváře a ten najednou nevěděl, kam s očima.

Opravdu si přinesl z té stoky, ve které se pohyboval ještě před pár týdny, tolik špíny i do myšlení? Podraz, podvod, lhaní, krádež – to přece nebyly zločiny, to byla každodenní nutnost, aby udržel v klidu to neklidné zvíře ve svém nitru, které, když nedostalo svůj denní přísun, požíralo jeho samotného. Ještě stále v sobě cítí doznívající nervozitu a roztěkanost, kterou prý vyléčí zdejší vzduch. A hlavně systém. Nebo taky srdce plné lásky a pokory.

Práce tady bylo stále dost. Denně bylo třeba štípat dříví, zatápět, vařit... Také prát, žehlit, zašívát – to byla spíš práce děvčat, ale i Lukáš se občas chopil velké těžké žehličky nahřívané na kamnech. Z prken vyskládaných ve stodole stloukali nové police do sklepa, kde stály řady vyrovnaných sklenic kompotů a marmelád, lísky s ovocem, soudek kysaného zelí a ohrádka s brambory. Občas zaklepal na dveře někdo z místních a požádal o pomoc a Richard nikdy nikoho neodmítl. Z takových výprav si pak nosili třeba sklenici medu, šrůtek uzeného, hrnec sádla či jinou odměnu v naturáliích. Žilo se skromně, ale nikdo neměl hlad. A když se přijelo z městečka, vždycky si přivezli něco mimořádného. Byla to taková příjemná čtrnáctidenní prémie. A Patrikovou první premií byl skicák a sada pastelů. Trvalo mu několik dní, než se odhodlal krabičku otevřít a začít malovat. Tehdy ještě byly všechny barvy, které použil, hodně tmavé...

Tak temné jako jeho vzpomínky na dobu před setkáním s Richardem. Po odchodu z domova se mu život smrskl na jediné – sehnat svou dávku. Za každou cenu. Všechno ostatní mu bylo jedno. Jednou, když ve večerním parku žebrol o peníze, zastavil k sobě přítulnou dvojici – muži nakloněnému k uchu společnice klobouk zastiňoval celý obličej. Teprve když otočil polekaně hlavu k neznámému otropovi, si Patrik uvědomil, že to je jeho otec. A ta blondýnka zaklesnutá do jeho paže nebyla máma! „Můj bože,“ zašeptal otec bezkrevnými rty a s očima přísátýma k Patrikově nemytému obličejí zmateně začal z kapsy tahat mobil, drobné, pouzdro s cigaretami a všechno strkal Patrikovi do napřažené dlaně. Pak se najednou zarazil, sáhl do šosu a vyndal náprsní tašku, ve které rozčileně listoval. Patrik natáhl druhou ruku a vytrhl mu peněženku z rukou. Vyndal svazek bankovek a šrajtofli takřka štitivě upustil na zem. Pak se obrátil, aniž věnoval dvojici jediný pohled a odkráčel do černého stínu stromů. Slyšel ještě za sebou, jak blondýna radí otcí, aby zavolal policii. A otec tam stál se spuštěnýma rukama, u špičky boty svou peněženku a celý zkamenělý hleděl do tmy, jako kdyby právě viděl přízrak ze záhrobí...

„A co děláte večer, když tu není televize, dokonce ani rádio...“ zeptal se Patrik, když byl zasvěcován do denního režimu na statku. „Čtete si, hrajeme člověče, nezlob se, šachy, karty, povídáme si...“ Sára to říkala tak, jako kdyby vysvětlovala malému dítěti, k čemu má prsty na ruce. „Čtete si, povídáte...“ opakoval Patrik bezděky a pak dodal: „A co vlastně čtete?“

„No, žádný ty moderní drastáky, spíš věci tady ze Šumavy – třeba Klostermanna, Stiftera a tak...“

Tenkrát po tom nečekaném setkání s tátou si říkal, že by bylo nejlepší z tohoto tygra v trysku seskočit. Stejně ho ten tygr nakonec sežere. Tak proč nerozetrnout ten začarovaný kruh teď a jednou provždy? Heroinu, který si za tátovy peníze sehnal, bylo dost i na zlatou ránu. A měl by všechno vyřešené. Měl by klid, už žádné štvance, žádný moloch užírající ho zevnitř... S injekční stříkačkou zalezl do skruže na staveništi, kam si natahal nějaké hadry a štosy novin a kde se už několik nocí ukrýval před deštěm a rosou. Rozprostřel jeden z časopisů a pohled mu padl na obrázek s drobným obrýleným mužem zkrouceným v invalidním křesle. Proti své vůli se začel do toho neobyčejného příběhu o vítězství inteligence a síly vůle nad zoufalým osudem. Ten člověk při tom všem, ochrnutý až ke krku, ještě dokázal obdarovávat svět svými úžasnými objevy. Ruka se stříkačkou mu bezvládně klesla na fotografii Stephena Hawkinga.

Jednou večer zaslechl vzrušené hlasy na druhém konci chodby a než dorazil ke dveřím do sednice, vyrazila odtud uplakaná a rozrušená Klára. Druhý den se z návštěvy městečka na statek nevrátila. Richard vypadal smutně a zdrceně, ale neřekl ani slovo. „Byla do něj zamilovaná,“ řekla zničehonic Klára, když se za Richardem zavřely dveře. „A on jí dal košem. Neuměla se s tím vyrovnat. A není ani první, ani poslední...“

Udiveně se na ni podíval. Proč tolik hořkosti? Za těch pár měsíců dokázal zklidnit tu vnitřní roztěkanost a nervozitu, začal si být jistý sám sebou. Denně maloval a Richard sliboval, že mu zařídí v městečku v galerii muzea výstavu. Utříďoval si své vztahy k lidem kolem sebe a věděl už mnohé o jejich osudech. O špičkovém sportovci Lukášovi, který svou cestu za úspěchem, jenž od něho okolí nekompromisně očekávalo, dláždil stále silnějšími povzbuzujícími prostředky, až skončil stejně jako on. O Kláře, která jako zdravotní sestra měla přístup k různým lékům a řešila tak své nešťastné lásky, znovu a znovu ztroskotávající vztahy i nespokojenost nadřízených s její prací. O Michalovi, který se nadopovaný alkoholem a drogami pokusil zastřelit svého sobeckého a despotického otčíma, kterého naštěstí minul, a pak obrátil zbraň sám proti sobě. Jenomže už v ní nebyl žádný náboj. O tanečnici Sáře, která drogami vylepšovala své výkony na jevišti, až jednou proskočila skleněnou kulisou a v kaluži krve zůstala ležet na prknech, která měla znamenat svět. Pro ni pak představovala poslední štaci. Z nemocnice se už neměla kam vrátit a tak se vrátila opět k drogám... I pro ni byl tenhle statek záchranným padákem. Jenom o Richardovi nevěděl nic, nebo téměř nic.

„Možná, že by Richard byl dneska populárním a skvěle placeným překladatelem a spisovatelem, kdyby nebylo té věci se synem,“ slyšel Patrik jednou z úst Marka, pracovníka protidrogového centra, se kterým se během

léčby párkrát setkal. Ta věta zapadla, protože v té době měl myšlenky upřené na docela jiné věci, ale nyní se zase vynořila.

„Co se vlastně stalo s tvým synem?“ vylétlo z Patrika nečekaně, když jednoho letního večera seděli kolem ohýnku na zahradě a povídali si o svých přáních, nadějích i ztrátách. Byla to taková zvláštní chvíle svěřování, vzájemné sounáležitosti a propojení, ale přesto se Patrik ulekl, sotva ta věta opustila jeho ústa. Všichni, včetně pihovatého Martina, který zaujal místo po Kláře, na něho udiveně a trochu vyčítavě zůstali zírat. Richardovi se roztrásl ruce až malinová šťáva z hrnku v jeho pravici vystříkla na trávu. Pak ale zdvihl hlavu a pevně se podíval Patrikovi do očí: „Zemřel. Zabily ho drogy. Nebylo mu ani celých šestnáct...“ Kolem ohně se rozprostřelo ticho, bylo slyšet jen tlumené praskání větviček ve zkomírajících plamenech.

Michal začal stále častěji dojíždět do městečka a koncem léta se tam odstěhoval natrvalo. V pozadí jeho rozhodnutí stála malá baculatá dívka s červenými tvářemi a francouzskými berlemi. Byla milá, praktická a cílevědomá. A Michala změnila k nepoznání. Zahloubaný kakabus se najednou od rána do večera usmíval, pohvizdoval si při práci, žertoval. Oba dostali místo v nově vzniklé dílně na kovovou bižuterii a ještě před svatbou malý byteček bez komfortu ve staré městské zástavbě. Lukáš se vrátil do Prahy a začal studovat pedagogiku volného času se zaměřením na tělesnou výchovu. Patrik se rozmýšlel, zda přijmout post výtvarníka v grafickém studiu v Českých Budějovicích, které mu bylo po několika úspěšných výstavách nabídnuto. Jejich místa zaplňovali noví absolventi životních tragédií, znovu se vrátila Klára, aby začala zase od začátku...

Zpočátku, když si Patrik s drogou teprve začínal tykat, zdála se mu jakousi zajímavou nadstavbou, která mu vykreslí svět v lepších barvách, přivede spousty přátel a jedinečných zážitků. Kam se všichni ti přátelé, kterým se nezištně rozdával, poděli, když sklouzl do smrduté stoky závislosti? Vlastně ani on už pak o nikoho nestál, vůbec ho nenapadlo o něco se s někým dělit, o obětech ani nemluvě. A vždycky ho překvapilo, když někoho takového potkal. Richard byl tenkrát pro něho doslova šokem.

Jenom Richard se doslova vytrácel před očima. Neuvěřitelně zhubl, v obličejí zežloutl, začaly mu vypadávat vlasy a takřka nic nejedl. Rakovina v pokročilém stadiu, obávám se, že metastázy jsou už všude – byl by to opravdu zázrak, kdyby se z toho dostal, řekl Patrikovi doktor v nemocnici, kam Richarda odvezli, když upadl do kómatu. Přesto se s pomocí léků podařilo Richarda ještě postavit na nohy, aby pár podzimních dnů mohl strávit na statku. Ačkoliv trpěl ukrutnými bolestmi, odmítl jakýkoliv utišující prostředek. Všichni věděli proč, nebylo co vysvětlovat. Seděl na lavičce v zahradě, kde se sklízela úroda, klouby

navzájem propletených prstů bílými stiskem, kterým se snažil překonávat palčivou a neutuchající bolest. Věděl, že umírá, věděl, že má těžkou formu rakoviny a věděl to od samého počátku.

Už tenkrát, když zemřel jeho syn. Tenkrát v něm ta bolest a zármutek probudily semínko zhoubné nenasytné nemoci, která začala zapouštět své kořeny v jeho těle a bujet, až vykvetla do květu smrti. On ale neměl čas na sebe, chtěl zachránit co nejvíce těch druhých, takových, jako byl jeho David, kterého odsoudila lidská lhostejnost. Potřeboval čas a síly, aby mohl podat pomocnou ruku alespoň některým z těch, kteří ztroskotali na trati života jen pár metrů po startu. Musel to tak prostě udělat, jinak to nešlo.

Teď, když nemoc z něho udělala trosku klopýtající k neodvratnému konci těžce a bolestně, se mu stále častěji vracela rozdírající myšlenka. Co bude se statkem, až on tu nebude? Kdo bude pokračovat v jeho poslání? Když tyto otázky vyslovil nahlas, a bylo to jen pár dnů předtím, než zemřel, Sára s Patrikem se po sobě podívali, jako by si dodávali odvahy, a Sára řekla pevně a bez výhrad: „No, přece já.“ Richard se usmál a ulehčeně pokýval hlavou.

Ten úsměv měl na jeho tváři i onoho rána za svítání, když našli jeho vychládající tělo u stolu v sednici. Všechny doklady rozložené po desce stolu nesly Sářino jméno. A na hromádce neodeslané pošty Sářin dopis odmítající místo učitelky v divadelní baletní škole. Tady jí bude zapotřebí mnohem víc.

Sára utěsnila dekami škvíry v dolní části oken, za kterými od rána chumelilo, narovнала na velké míse uprostřed stolu buchty s rebarborovou marmeládou a přistrčila k okraji kamnovce velký hrnec s tmavým čajem. Za chvíli přijdou zvenku a budou celí promrzlí – Martin, ambiciózní Iveta, zatvrzelý Filip, průsvitná naivní Julie... Musí se zahřát. A ona jim musí zahřát duši, jak to slíbila Richardovi. A není na to sama. Sáhla do široké černé kabely a vyndala štůsek obálek, ze kterých se vysypaly barevné papírky bankovek. „Posílám ti jako obvykle část svého platu na provoz statku,“ bylo napsáno na přiložené pohlednici. Ani se nemusela dívat na podpis – věděla, že tam bude Patrikovo jméno a na těch dalších Michalovo, Lukášovo, Klářino...

Čučoriedka

Ten hlas ve sluchátku, které nyní křečovitě svírala v ruce, jí doslova vyrazil dech. Jako by otevřel dveře třinácté komnaty její paměti a přivolał zpátky všechny ty vzpomínky omleté do blednoucích barev více než dvěma desítkami let. Jejich sladkohořkou chuť nedokázala nikdy pohřbít s krabicí starých fotek a dopisů.

Věděla, že to nemůže být on, a přesto jí srdce vyskočilo až do krku a přiškrtlo hlas. Marian Kovacz ... Stejně příjmení a stejný hlas mel Igor – tenkrát...

To léto ve Vysokých Tatrách bylo nejkrásnější v jejím životě, nikdy potom už se necítila tak šťastná a volná. Jako by si Igora vymyslela v těch nejtajnějších snech a jako by veškerý příděł životního štěstí vyčerpala v oněch dvou měsících. Smála se bláznivě, když jí kvůli jejímu opálení říkával čučoriedko a chtěla to slyšet stále znova a znova . Čučoriedka, čučoriedka... Myslela si, že ten prázdninový hollywood může přenést i do dnů všedního života.

Ale hned první překážkou byla máma.

„Prosím tě, Slováka mi domů nevod', víš jaký Slováci jsou...“

Nevím, jací Slováci jsou, mami, a ty taky ne, protože jsi poznala jen jednoho u vás na vsi, který se vždycky, když si nahnul z lahve, v hospodě porval. Ale zapoměla jsi, že stejně tak se napilo a popralo i třicet dalších chlapů, a nebyli to Slováci. Včetně táty, který to nemůže potvrdit, protože už nežije.

Matčina nesmiřitelnost však měla klapky na očích a nechtěla slyšet nic, co by rozbouralo ty její staré zaprášené pravdy. A Igor ji ještě obhajoval. Chápal její zarputilost a věřil, že jí dokáže roztavit svou vlídností a vytrvalostí. Ani jeho matka nebyla nadšená českou nevěstou a už vůbec ne tím, že Igor vyměnil Tatranskou Lomnici za jižní Čechy. Co může „taký horár“ dělat v kotlině, kde ani nemají pořádné kopce? Igor sám také nevěděl, ale jeho rozhodnutí dirigovalo srdce, ne hlava. A jeho vlajkovou lodí byla Ema...

Práce na lesní správě ho příliš netěšila, chyběla mu drsnost a velebnost horských štítů, vysoké nebe nad hlavou. Ale byl přesvědčen, že závaží na druhé misce vah, kterým byla pro něho právě Ema, všechno vyrovná. Trpělivě snášel i zlobu její matky, kterou nedokázalo nic otupit, ať dělal, co dělal.

„Mamička,“ říkával jí ve chvílích, kdy vůbec připustila diskusi. „Nebojte se o ni, já mám Emu opravdu rád.“

„Jaká já jsem pro tebe mamička,“ durdila se matka. „Jsi pro mne cizí, a tak to taky zůstane, mně žádný Slováček práh nepřekročí a dceru neodvede.“

Neodvedl, postarala se o to dokonale! Sít' jejich intrik amputovala Igora z jejich života a z Emina váhání veškerou nadějí. Teprve, když matka ležela na kost vyhublá na onkologickém oddělení a v duchu sčítala své má dáti a dal, otevřela skříň se svým kostlivcem.

Přiznala Emě, že Igora tenkrát udala na estebe ona a podstrčila i důkazy o jeho protistátní činnosti a chystaném útěku za hranice. Potřebovala se vyzpovídat a zemřela s Eminým odpuštěním.

A Ema vlekla tohle břemeno další měsíce a roky a neměla s kým se o něj podělit. Karel už dávno vzdal snahu najít v manželství dvířka na její stranu bariéry, a tak v kaluži tolerance žili vedle sebe jako dva samostatné mikrosvěty.

A teď tu stojí a hlas, který jí v hlavě doznívá, ji přenesl zase přes propast let zpátky. Kdo je vlastně Marian Kovacz? Jako by četl její myšlenky na dálku, onen měkký hlas ve sluchátku řekl: „Jsem syn Igora Kovacze a mám pro vás balíček...“ Jaký balíček, od koho a proč?

Našli jsme v otcově pozůstalosti krabičku s lístkem, že ji po jeho smrti máme předat vám. Nedalo mi moc práce vás najít, já totiž v Českých Budějovicích studuju, otec si to tak přál,“ hlas ve sluchátku se zarazil... Ani Ema nevěděla, co říci, a lepkavé ticho na obou stranách drátu houstlo.

Na tolik věcí by se chtěla zeptat. Ani nevěděla, kde Igor potom žil, že se oženil, že měl syna... Ani že zemřel... Jeho smrt v tu chvíli považovala za křivdu a svou poslední velkou prohru. Teď si uvědomila, že celou tu dobu vlastně doufala v to, že jí ve své velkorysosti dá někdy v neurčeném čase odpuštění i pro mrtvou matku. A že...

Co vůbec chtěla čekat od člověka, kterému její vlastní matka zbořila celý svět odplatou za jeho velkou lásku k ní, a vzala mu několik let života? A on jí teď, když už není mezi živými, posílá jako ze záhrobí minulosti prostřednictvím svého syna balíček. Co v něm vůbec může být? Třeba důkaz o matčině vině – vždyť měl šanci si zjistit, kdo nainscenoval ono černé dějství jeho života... Anebo dopisy, které posílal z jáchymovských dolů a které mu matka bez Emina vědomí vracela neotevřené zpátky, jak přiznala na smrtelné posteli?

Emě se roztřásla kolena a začala se potit. Tíha minulosti jí drtila hrudník a svírala srdce studenou, necitelnou rukou. Strach z neznámého srazil její odhodlání na kolena. Přece jen v ní matka zanechala svůj otisk, sice mělký, ale čitelný...

Ani nepoznávala svůj hlas, který do telefonu drobil další verdikt zatracení: „Nezlobte se, prosím vás, ale já vůbec nevím, o kom mluvíte. Moje sestra Ema totiž už nežije... Promiňte...“ A dlouhý tón ve sluchátku zněl jako umíráček, který rozhoupala ona sama.

Osudová

Poprvé jsem se s ním setkal v jedenašedesátém. Předvolali nás tenkrát kvůli nedovolenému rozdělování ohně a táboření bez dohledu dospělých. Byl jsem čerstvým studentem gymnázia, kam mě protlačila neoddiskutovatelnost faktu samých výborných na zetdéešce a neústupnost mého starého třídního učitele z devítky. Měl jsem proto strach, abych tuhle výhru neprohrál v kasínu, kam jsem jít nechtěl, ale musel. Aby tenhle prohřešek nebyl pak připočten k živnostenskému původu a politické nespolehlivosti mých rodičů. Klukům to bylo celkem fuk - byli v učňáku a měli pocit nezranitelnosti, takže i s úspěchem předváděli hrdiny.

Přesto si jako prvního vyhmátli mne a po úvodním slově jsem měl pocit, že jsem spáchal nejméně atentát na prezidenta anebo podřezal vlastní babičku tupou břitvou. Výslech vedl starší těžkopádný a zachmuřený korbič a v rohu místnosti celou tu show pobaveně a se zájmem pozoroval týpek v kostkované košili a prvotřídně spíchnutých kalhotách. Nevím, proč na nás ten ranař pouštěl hrůzu, když každý ochotně přiznal, že oheň rozdělával právě on, a svorně jsme se pak venku tomu těžkému zločinu řehnili. Zůstal ale ve mně takový neodbytný pocit lepkavé trapnosti, když jsem si vzpomněl na toho frajera v koutě.

V roce šedesát čtyři už v rohu neseděl a taky neměl na sobě módní hit, ale slušivou uniformu příslušníka, když asistoval při rozhánění jednoho shromáždění trampů v lesích a se psem nás naháněl do tlam přistavených antonů a nákladáků. Figuroval i při zjišťování a u výslechů. Korektní, s lehkým pobaveným úsměvem v koutku úst - nekřičel, nenadával, ani nás netloukl, od toho tu byli ti druzí. On námi totiž pohrdal!

Nevím, čím jsem si zasloužil jeho pozornost, kupodivu si mě pamatoval z onoho prvního setkání a já nebyl vůbec rád. Měl jsem tři dny před maturitou a opět ve mně bobtnal strach jako mléko přetékané z hrnku. Viděl to na mně a očividně ho to potěšilo. Pohrával si s mými obavami i nadějemi. Byl fakticky šmat na to, jak člověka zdeptat a zatlačit mu mozek pod divoce bijící srdce. Ten špinavý pocit ponížení a bezmoci jsem ze sebe nesmyl ani po půlhodině pod sprchou. Hlášení do školy přišlo dva dny po maturitě. Náhoda, štěstí nebo úmysl?

O dva roky později jsme proti sobě stanuli už jako staří známí - on bohatší o hodnost, já o dva roky tvrdé makačky v hutích. Ve šrajtofli se mi tetelilo takřka čerstvé rozhodnutí o přijetí na vysokou školu, jako by mě ty dva roky dřiny vykoupily z nedobrého původu a nevhodných rodičů. Tentokrát bylo na programu vydávání nelegálního samizdatového časopisu, který podle jeho

shovívavých slov nestál ani obsahem ani úrovní za riziko, kterému se tím vystavujeme.

Rozumně nám rozebral situaci, nastínil možnosti důsledků a pak nás přátelsky propustil s tím, abychom neblbli. Vždyť máme život před sebou a chceme to někam dotáhnout, ne? Jestli jsme chtěli nebo ne, už nebylo důležité, faktem je, že na studiích jsme to už dokázat nemohli - všichni jsme ze škol vylítali.

Moudrá prozřetelnost ale opět pomohla ubohému plaváčkovi života. Nemusel jsem na vojnu, a tak jsem nastoupil do propagačního oddělení rozhlasu za kamaráda, který šel splnit svou občanskou povinnost do pohraničních hvozdů. A tak se stalo, že v osmašedesátém jsem opět měl příležitost být při tom.

Byl jsem jako v horečce, chtěl jsem se vyskytovat všude, kde se něco dělo, všechno stihnout... Takřka jsem nejedl, nespal, na zlatý fond republiky jsem přes máminy námítky věnovat dědovy zlaté hodinky - jediné, co nám zůstalo ze starých zlatých časů. A taky jsem potkával toho svého frajera, taky skoro všude. Dokonce i na jednom z velkých jarních mítinků, kde všichni bez ubrousků dávali průchod svým probuzeným nadějím. Ve svém svatém nadšení jsem vůči němu necítil zášť ani zlobu. Vlastně mě ani nenapadlo to, co bylo nasnadě. Měl jsem skoro radost, že i takoví lidé pochopili nutnost politického harakiri a jsou ochotni se změnit. Myslel jsem, že černé pod větrem Pražského jara zbledí.

O to větším šokem pro mne bylo setkání koncem devětašedesátého roku, kdy měly být komplexně prošetřovány a přehodnocovány mé hříchy a prohřešky (a nejen moje), když jsem odmítl posypat si hlavu popelem a podepsat Slovo do vlastních řad, které jsme přejmenovali na Slovo do vlastních zad. Předlouhý byl seznam mých černých činů včetně účasti na protikomunistických akcích - samozřejmě s přesným udáním data. Byl pečlivý i v detailech. Cítil jsem se zaskočený, ukřivděný a zklamaný - a v tomhle nálevu jsem se louhoval hezkých pár let.

A frajer? Ten se na mne hezky usmál a káravě pokýval hlavou ve stylu: tytyty, co nám děláš, ty ošklivý soudruhu? Všechno bylo o to horší, že jsem nemohl zavadit o slušné místo a bez práce jsem zůstat nesměl. Tak jsem brigádničil na různých postech a každou volnou chvíli utíkal do zeleného hojivého náručí přírody mezi kamarády a naše celonoční diskuse u ohýnku mi pomáhaly přenášet se přes neutěšenost všedních dní. Když na to teď zpětně vzpomínám, možná, že to přes veškerou svízeľ byla ta nejhezčí doba. Nic neslibovala, byly přesně vymezené a rozdělené úlohy, takže jsme jasně věděli, kde stojíme my a kde oni, dali se spolehlivě vytřídit přátelé a nepřátelé. A podnikala se spousta věcí - jen tak bez ambic na slávu či peníze. To už se nikdy nevrátilo a když, tak už to vypadalo všechno nějak jinak, nějak obutě, učesaně, uvědoměle.

Svého frajera jsem na těchto střetech potkal ještě párkrát - přibýly mu šedivé prameny na skráních, diplomatický kufřík v ruce, politický titul. Zase už chodil v civilu, ale bez kostkaté košile. A vždycky už stál na druhé straně stolu a zdálo se, že napořád. Jizva po nespravedlnosti, křivdě a ponížení pomalu zarůstala průhlednými vrstvičkami zklidnění a časem už ani tolik nesvrběla. Dokázal jsem

už zkrotit i svou zdivočelou beznadějí a občas vyštípnout rozinku z koláče, který byl upečen pro jiné. Nenápadně a zákonitě jsem vrůstal do sítě samizdatové tramské kultury, do onoho neprogramovaného kvašení, které si nekladlo žádné vysoké a vznešené cíle a zůstalo si věrné, i když do kotlíku občas spadl nahnilý nebo červivý kus.

Frajer si mě pravidelně zval a zdálo se, že si z mé zatvrzelosti a neústupnosti udělal prubířský kámen svých schopností a přesvědčování. Nehodlal jsem totiž chránit mladé kamarády před zkázou tím, že bych je včas předal jeho starostlivé péči, ani zaručit bezpečnost a zvýšení úrovně našich nelegálních plátků svěřením korektur do jeho rukou. Občas mi dokazoval, že ne každý tak nerozumně odmítá jeho sympatie a spolupráci. Z takových setkání jsem nejrovnější cestou mířil do lékárny s názvem Peklo, kde jsem se snažil všechen ten hnus spláchnout osvědčeným prostředkem na tři písmena.

Stal jsem se pro něho zřejmě symbolem protivníka, ztělesněním všeho, co potíral, a proto mi věnoval až dojemnou péči v tom, jak vyhledával mé malé radůstky a potěšení a snažil se mě zasáhnout právě v tom nejcitlivějším místě. Tím víc mě ale tahle drobná záškodnická a neprokazatelná válka stmelovala s lidmi podobně psožitými a podobně smýšlejícími. Vlastně, když to tak vezmu, mi prokázal neocenitelnou službu - už jsem se nesnažil vyplout, už jsem se nesnažil odejít s co nejmenším šrámem - dokázal jsem přes ten vztek, který ve mně spolehlivě vzněcoval, překonat i svůj strach a obavy z budoucího. Věděl jsem sice, do které ruky vedou nitky tohoto loutkového divadla, ale neměl jsem tu správnou kartu, abych proti tomu mohl něco dělat.

A pak najednou stojí před mým stolem - vůbec ne důležitý, mocný a sebevědomý, ale zplihlý jako balónek po pouti, nejistý a snad i pokořený. Píše se rok 1990 a on se uchází o zaměstnání.

Teď jsem tedy konečně měl možnost oplatit mu všechny ty útrapy, zbabraný život, všechna ta ponížení a roky bezmoci. On byl přece vždycky pro mne představitelem toho špatného a pokřiveného, hybnou pákou obludy požírající svědomí a čestnost. V duchu mi zase všechno proběhlo před očima jako dokumentární film. Zaťaté prsty vyryly do dlaně bílé pŕlměsíčky, na krku mi pulzuje provazovitá tepna jako živočich chystající se ke skoku.

Zvedám prudce hlavu. V jeho očích se kmitl úlek a obava, jako by omluvně zacouval ke dveřím se složkou papírů v ruce. Teď bych ho mohl zašlapat do podlahy, omlátit mu o nos všechna ta svinstva, která mám v paměti seřazená jako cínové vojáčky v krabici. Dát mu ochutnat ze stejné kaluže, ze které nutil pít mne a zástupy dalších celé roky. Teď bych mou mohl těch třicet let přivázat na krk jako kámen a poslat ho ke dnu. A nikdo by mi to neměl za zlé. Měl bych na to právo!

Místo toho ale беру do rukou jeho složku papírů a odvádím ho na dílnu, kde bude ode dneška pracovat...

(1991)

--- --